

6 ข้อมูลประวัติศาสตร์ก่อนราชวงศ์พระร่วง; ใครเป็นผู้แต่งพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา	ขจร สุพานิช.	959.32 ข129ข ร.7	959.32 ข129ข
--	--------------	---------------------	--------------

959.32
ข129ข
ร.7

[Handwritten signature]

สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 พระโขนง กรุงเทพฯ ๑๐๖๐๐ โทร. 3921575, 3915055

959.32

71297

5-9

24 ส.ค. 2521

สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

เลขพวท 23 พระโขนง กรุงเทพฯ ๒๒ โทร. 3821576, 3816088

ข้อมูลประวัติศาสตร์
ก่อนราชวงศ์พระร่วง

และ

ใครเป็นผู้แต่ง
พระราชพงศาวดาร
กรุงศรีอยุธยา?

ขจร สุขพานิช

67840

อนุสรณ์
ในงานฌาปนกิจ
นางมณี กระอ้างศาสตร์

๓ ธันวาคม ๒๕๒๐

ณ เมรุวัดพระศรีมหาธาตุ

๑๖.๓๐ น.

ขอบพระคุณ

เจ้าภาพขอกราบขอบพระคุณท่านที่
เคารพและญาติมิตร ที่ได้ร่วมบำเพ็ญกุศล
สวดพระอภิธรรม และฉนปณกิจ
นางมนั กระจกศาสตร์ ผู้เป็นที่รักยิ่ง
ของเจ้าภาพไว้ ณ ที่นด้วย

๓ ธ.ค. ๒๕๒๐

นางมณี กระจำวงศ์

ชาตะ ๕ เมษายน ๒๔๖๐

มรณะ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๒๐

คำไว้อาลัยจากพี่ถึงน้องคนเล็ก

ข่าวการป่วยของมณีที่หลานโทรศัพท์มาบอก พี่ก็ได้ไปเยี่ยมที่โรงพยาบาล ๓ ครั้ง และได้ทราบข่าวว่ากลับมาบ้านแล้ว เพราะอาการดีขึ้นก็เลยวางใจ ก่อนหน้าวันที่ ๒๕ สิงหาคม ได้ไปเยี่ยมก็ยังได้พูดคุยกัน แต่ทุกครั้งนี้มณีจะต้องมีน้ำตาซึม ทำให้พี่ต้องกลักลืนน้ำตาไว้เพราะไม่อยากให้น้องไม่สบายใจ ต่อจากนั้น ๓ วันก็ได้รับข่าวการจากไปอย่างไม่มีวันกลับของน้อง พี่เสียใจอย่างที่สุดต้องร้องไห้อย่างระงับใจไว้ไม่ได้ ทำให้หวนระลึกถึงเมื่อครั้งที่น้องบุญกลอยเสียก็มีน้องมณีช่วยปลอบใจ และช่วยกันจัดงานศพเพียงเราสองคน มาบัดนี้พี่ต้องร้องไห้คนเดียว ไม่มีน้องจะปลอบใจพี่อีกแล้ว และนี่ก็ดำเนินตนเองที่ระยะหลังนี้ทางการเยี่ยมเยียนกันไปเพราะพี่ไปไหนมาไหนคนเดียวไม่ได้ เมื่อมาอยู่ใกล้กันได้ไปเยี่ยมน้องไม่กี่ครั้ง ก็มาจากกันไป

น้องมณีเป็นคนโอบอ้อมอารีต่อพี่น้อง หลาน ๆ ทุกคนตลอดมา หลานทุกคนก็รักและนับถือ ขอให้ผลแห่งคุณงาม

(๒)

ความดีที่น้องได้ประกอบไว้ในชาตินี้ จงส่งผลให้น้องมณีที่รัก
ของพี่จงประสบสุคติ ขอให้เราได้พบกันอีกถ้าได้เกิดใหม่
ทุกครั้งที่พี่เห็นหลานสองคนพี่จะต้องคิดถึงน้องทุกที และหวัง
ว่าพี่คงจะตามน้องไปในไม่ช้า เราคงจะได้พบกันก็ได้ใครจะรู้

รักน้องที่สุด

ลมัย โสมนะพันธ์

น.อ. เขียน โสมนะพันธ์

อาลัยคุณน้า

หลานขอน้อมสักการะแด่ดวงวิญญาณของคุณน้าที่รักและเคารพยิ่ง คุณน้าเป็นบุคคลที่ควรได้รับการปฏิบัติอย่างสูง เป็นผู้ทรงไว้ซึ่งคุณธรรมความดีมากมายในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ มีความเมตตากรุณาต่อหลานมาตั้งแต่หลานยังเด็กอยู่ จนถึงวาระสุดท้ายแห่งชีวิต

หลานยังจำได้ติดหูติดตา เมื่อนึกถึงสมัยก่อนโน้นตอนก่อนที่คุณน้าจะสมรส คุณน้าได้ให้ความรักและเอ็นดูหลานมาก แม้จนถึงสมัยที่คุณน้ามีครอบครัวไปแล้ว ก็ยังให้ความรักและเจือจานหลานอยู่เสมอตลอดมา ไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สินเงินทองหรือของใช้ต่าง ๆ หลานไม่มีวันลืม จะระลึกถึงพระคุณนี้ตลอดชีวิต

ไม่นึกไม่คิดเลยว่า คุณน้าจะจากไปเร็วเกินคาด เพราะผมไปเยี่ยมคุณน้าตอนอยู่โรงพยาบาล ระยะหลัง ๆ ก่อนจะกลับบ้านคุณน้ามีอาการเหมือนไม่ใช่คนป่วย เพราะหน้าตาสดใสมือเอิบเข้าพูดคุยอย่างสนุกสนาน ซึ่งยังความดีใจให้แก่

(๔)

หลานเป็นอย่างยิ่ง คุณน้าหายป่วยแล้ว และจะต้องมีอายุยืนไปอีกนาน เพราะคุณน้าดูไม่แก่เลยหน้าอ่อนกว่าอายุจริงมาก แต่อนิจจาหลังจากกลับบ้านได้ไม่นาน จู่ๆ ก็ได้รับโทรศัพท์จากน้องว่าคุณน้าเสียๆ แล้ว อยากจะรู้ว่ามันเป็นไปได้อย่างไร แทบไม่เชื่อหูตนเอง จนกระทั่งได้ไปกราบศพแล้ว จึงรู้ว่าหูฟังไม่ผิดแน่

พระท่านว่า “นัตถิ สันติ ปรี สุขิ” สุขอื่นยิ่งกว่าสงบไม่มี คุณน้าถึงแล้วซึ่งความสงบตามพระท่านว่า คุณน้าคงทำบุญกุศลไว้มาก จึงได้จากพวกเราไปเร็วกว่าที่คาด ความแตกดับของสังขาร คือความหมดทุกข์นั่นเอง

หลานขอตั้งจิตอธิษฐาน ขอกุศลผลบุญที่คุณน้าได้สร้างกรรมดีไว้ในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ และกุศลบุญราศีที่สามิ บุตรธิดา ญาติ มิตร อุทิศให้ จงเป็นผลปัจจัยนำดวงวิญญาณของคุณน้ามณี กระจ่างสาสตร์ ไปสู่สุคติในสัมปรายภพ เทอญ

ร.ต. ประทัย วีรานุกัตติ

๑๒ ขอบสบายใจ, สุขุขิสาร ฯ

กรุงเทพมหานคร

น้ำฉี่ น่านทรก

น้อยใจหายเมื่อได้รับจดหมายจากคุณแม่ที่กรุงเทพฯ ว่า น้ำฉี่เสียแล้ว เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๐ ด้วยโรคหัวใจวาย เมื่ออาทิตย์ก่อนหน้านี้นเอง น้อยยังฝันถึงน้ำฉี่ทั้ง ๆ ที่ว่ากันตามความจริงแล้ว น้อยเองตั้งแต่มาอยู่อังกฤษเกือบ ๑๔ ปีไม่เคยฝันถึงน้ำฉี่แบบชนิดติดตาเช่นครั้งนี้ น้อยเองก็ไม่เคยเชื่อเรื่องวิญญาณหรืออะไรทำนองนั้นเท่าใดนัก แต่เมื่อได้รับข่าวเช่นนั้น เล่นเอนน้อยต้องคิดใหม่ว่า บางทีกระแสจิตหรือวิญญาณอาจมีจริงก็ได้ และน้ำฉี่อาจรักและเป็นห่วงน้อยถึงได้ไปเยี่ยมน้อยถึงอังกฤษเช่นนั้น ทั้ง ๆ ที่น้อยเองก็ไม่ได้คิดว่าตัวเองเป็นหลานรักพิเศษ ไม่เหมือนพี่แดง (นิภา) ซึ่งถ้าไม่อยู่คานาตาเสียก็คงต้องเป็นตัวตึงตัวดีในการจัดการศพ น้ำฉี่เช่นกัน พี่แดงคงทำได้เพียงส่งการ์ดแสดงความเสียใจมาเป็นพิเศษเพราะตัวเองอยู่ไกลและงานรัดตัว ปลีกเวลามาไม่ได้

ตั้งแต่ນ้อยเล็กๆ น้อยก็จำได้ไม่ลืมว่า การไป “เที่ยวบ้านน้ำฉี่” เป็นของวิเศษอย่างยิ่ง เพราะนอกจากจะมีเพื่อน

(๖)

เล่นที่ถูกใจคือพี่แดง (ภรณี) ลูกของน้ำณี ซึ่งเราเกิดปีเดียวกัน แต่น้อยอ่อนเดือนกว่า (และมีน้องที่น่าเล่นคือ แจ็ค (กীরติ) ในระยะหลังเพราะแจ็ก่อนกว่าเราถึง ๘ ปี และตามสายตาของพวกเราพี่แดงกับน้อยรู้สึกว่าน้ำณีออกจะตามใจลูกชายมาก) น้อยและนิตยังได้กินขนมเสียอัมแปร์ แถมน้ำณี ยังจับเราอาบน้ำอาบท่าถักหางเปีย หลังจากที่เราไปเล่นน้ำกันตุมๆ ในสระในบ้าน จำได้แม่นว่าไม่เคยโดนดุแม้แต่หนเดียวทั้งๆ พวกเราชนแสนชนและยอดเยี่ยม เพราะโดนคุณพ่อคุณแม่ตามใจมากเหมือนกันในฐานะที่น้อยและนิตเป็นลูกเล็กคู่หลังสุดในจำพวกพี่น้องทั้งหมดซึ่งเขาโตๆ ไปหมดแล้ว ตัวน้อยเองยังเคยนึกอิจฉาพี่แดงอยู่เสมอว่าเป็นลูกสาวคนเดียวไม่เหมือนเราซึ่งมีพี่น้องหลายคน (๗ คน) ทั้งนี้ก็เพราะน้ำณีรักและตามใจลูกๆ มาก ยังจำได้พี่มัย (ซึ่งก็เสียไปแล้วหลายปีเหมือนกัน) ซึ่งเป็นน้องของสามีน้ำณีเป็นคนเลี้ยงเก่าแก่ของพี่แดงและน้องแจ๊คโดนน้ำณีดูเวลาไม่ตามใจลูกๆ และบางทีก็เลยคลุมมาถึงหลานด้วย

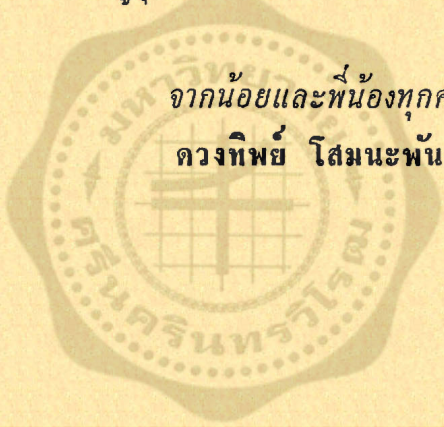
(๗)

พักหลังนี้น้อยไปอยู่อังกฤษเสียนาน แต่กลับมาคราวใดก็ต้องไปเยี่ยมหน้าผมิได้ขาด มีอยู่ครั้งหนึ่งไปลาน้ำผกับพี่แดง หลังจากกลับมาเที่ยวบ้านครั้งแรกเมื่อราว ๘ ปีมาแล้ว น้ำผนอนเจ็บเพียบแปร์ น้ำผไม่ได้พูดอะไรได้แต่น้ำตาไหล เมื่อพี่แดง (นิภา) ลาไปเรียนต่อที่อเมริกา และน้อยจะต้องกลับไปเรียนต่อที่อังกฤษ น้อยเองตอนนั้นใจคอไม่ค่อยดี เพราะเกรงว่าจะไม่ได้พบกันอีก แต่น้ำผก็หายป่วย และเมื่อน้อยกลับมาเที่ยวบ้านอีกครั้งหลัง ก็ยังได้ไปเคารพเยี่ยมและนึกว่าน้ำผคงสบายดีแล้วทั้ง ๆ ที่ยังไม่แข็งแรงเช่นแต่ก่อน แต่มาคราวนี้น้อยพลาดไปไม่ได้พบน้ำผเพราะมาช้าไปเพียง ๒ เดือนเท่านั้น ไม่งั้นน้อยคงได้มีโอกาสคุยกับน้ำผที่รักอีกเป็นแน่ (และคงได้กินขนมมีอีกตามเคย) และเพราะน้ำผอุตส่าห์มาเยี่ยมน้อยในพื้นที่อังกฤษนี้เอง ทำให้น้อยคิดไปว่าบางทีน้ำผอาจจะได้รับรู้เรื่องที่น้อยเขียนถึงอยู่นี้ก็ได้ ซึ่งถ้าเป็นเช่นนั้น น้ำผก็คงจะทราบได้ว่า หลานทุกๆ คนเคารพและรักน้ำผเพียงใด น้อยเสียใจที่ไม่ได้มีโอกาสกลับมาช่วยปรนนิบัติดูแล

(๘)

และรักษาพยาบาลน้ำฉี่เมื่อคราวที่น้ำฉี่ป่วย น้อยต้องรับภาระ
เขียนคำไว้อาลัยแทนพี่ ๆ น้อง ๆ ที่อยู่ห่างไกลและฝากให้เขียน
น้อยและพี่น้องทุกคน (หลานของน้ำฉี่) ขอดังจิตอธิษฐาน
ขอให้น้ำฉี่ที่รักได้ไปสู่สุคติในสัปดาห์สุดท้ายเถิด

จากน้อยและพี่น้องทุกคน
ดวงทิพย์ โสมณะพันธ์

บ้านของนิต

การจากไปของบ้าน เป็น การจากของญาติสนิท ของผู้ที่ผม
ให้ความเคารพอย่างยิ่ง

เห็นหน้าบ้านตั้งแต่จำความได้

ครอบครัวเราทั้งสอง ร่วมทุกข์ร่วมสุขกันเสมอมา

บ้านมักพุดอยู่เนือง ๆ ว่า “ นิตลูกบ้าน ”

แม้กระทั่งขณะกำลังเจ็บหนักไม่มีเรี่ยวแรง

ความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นของจิตใจ คงจะเป็นพลังจิตใจ

ให้ผมโทรศัพท์ทางไกลมาบ้านจากอุดรธานี ระหว่างเดินทาง

ไปราชการที่นั่น ตอนค่ำของ

วันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๒๐

โทรมาเพื่อรับทราบว่

บ้านจากเราไปเสียแล้ว

ถึงแม้จะเตรียมตัว เตรียมใจ ไว้ล่วงหน้า

แต่ใจก็หายวูบด้วยความเศร้าสลดอย่างสุดซึ้ง

(๑๐)

ความตายเป็นสุดยอดของความทุกข์

ที่เราทุกคนหลีกเลี่ยงไม่ได้

ทว่า ต่อไปนี้ บ้าฉี่ หมดทุกข์ พบแต่ความสุข

และความสงบที่แท้จริง

สุเมธ ตันติเวชกุล

บ้านประสานสุข พ.ย. ๒๕๒๐

แดง — แม่ — แจ็ค

แม่คะ

แม่จากพวกเราไปแล้วเมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ด้วยอาการสงบ สมความปรารถนาของแม่ที่ได้เคยตั้งความหวังไว้ว่าขอให้จากโลกนี้ไปด้วยอาการสงบ และขอตายที่บ้าน แม่ไม่ชอบโรงพยาบาล คงเป็นเพราะแม่เคยเข้า ร.พ. มากมายหลายหนทั้งความเจ็บไข้ของแม่เองในระยะหลังซึ่งแต่ละครั้งก็มีอาการหนักทุกครั้ง และอีกสาเหตุก็คือแม่ต้องไปเฝ้าไข้ลูกซึ่งเมื่อเล็กนั้นไข้โรคเหลือเกิน การนอน ร.พ. เป็นเดือน ๆ เป็นเรื่องปกติสำหรับลูก บางครั้งแม่ต้องตื่นไปรอมหอดังแต่ตี ๔ เพื่อว่าเมื่อลูกไปถึงจะได้รับการตรวจโดยไม่ต้องรอ ต้องแกว่รวรผลว่าลูกเป็นโรคอะไรจะรอดชีวิตหรือไม่ นั่นคงเป็นสิ่งที่ทำให้แม่เกลียดกลัว ร.พ. เหลือเกิน แม่เจ็บคราวนี้ทุกคนคิดว่าคงไม่หนักหนาอะไร ได้พักผ่อนลงน้ำตาลลงได้แม่อีกคงดีขึ้น แต่สำหรับลูก ๆ ได้รับทราบจากคุณหมอเสมพริ้งพวงแก้ว (น.พ. ประจำตัวแม่) ว่าแม่เป็นมากที่สุดทีเดียวแต่ท่านได้สั่งว่าอย่าให้ทุกคนทางบ้านทราบโดยเฉพาะแม่

(๑๒)

เพราะอาจจะยังมีโอกาสอยู่บ้างหากโรคเบาหวานจะไม่ลามไปถึงไต และเมื่อคุณหมอรศมีที่โรงพยาบาลสยามบอกพ่อว่าไตแม่อักเสบนิดหน่อย ลูกหายใจ การที่ได้รู้อะไรล่วงหน้า และไม่มีทางที่จะช่วยได้เลยนั้นทรมานใจพอสมควร แต่แม่ก็ดีขึ้นจนออกจาก ร.พ. ได้ และดีขึ้นเรื่อย ๆ แต่แล้วอาการแม่ทรุดอย่างน่าตกใจ เพียง ๒ วันเท่านั้นแม่ก็ได้นอนหลับสนิทบนที่นอนของแม่ในบ้านของแม่อย่างแม่ตั้งความปรารถนาไว้

แม่พยายามประกอบกรรมดีมาตลอดชีวิต ผลบุญนั้นคงส่งผลให้แม่ไปสู่สุคติในสัมปรายภพ หากลูกมีบุญพอ ลูกคงได้มีโอกาสเกิดเป็นลูกของแม่อีก

แดง

แม่

๑๔.๓๕ น. ของวันพฤหัสบดี ที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๒๐ เป็นวันและเวลาที่พวกเราต้องสูญเสียผู้ที่รักสุดดวงใจไป นับเป็นการสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่ที่สุดในชีวิตนั่นก็คือการจากไปของแม่ — ๓๗ วันนับแต่แม่ล้มเจ็บและเข้าโรงพยาบาล เนื่องจากเบาหวานซึ่งเป็นมานานับสิบปี แต่ก็ได้รับการรักษาด้วยดีตลอดมา แต่ในระยะหลังอาการของโรคกำเริบมากขึ้นถึงกับทำให้ดวงตาฝ้าฟางมองอะไรไม่ถนัดชัดเจนเพราะเริ่มจะเป็นต้อกระจก ทำให้แม่เริ่มมีอาการหงุดหงิดเพราะทำอะไรเกี่ยวกับงานบ้าน — งานครัว ซึ่งปกติแล้วแม่จะต้องเป็นคนลงมือด้วยตนเองเป็นประจำ ไม่ได้อย่างที่เคย

แม่เริ่มเข้าโรงพยาบาลเมื่อเช้าวันที่ ๒๐ กรกฎาคม และได้รับการตรวจอย่างละเอียดถี่ถ้วนทุกอย่าง นับตั้งแต่การตรวจเลือด — หัวใจ — กระเพาะอาหาร — ไต ตลอดจนตรวจคลื่นสมองด้วยคอมพิวเตอร์ ก็พบว่าเส้นโลหิตที่ไปเลี้ยงสมองตีบ สมองบางส่วนเสียไป แต่ก็ได้รับการรักษาดูแล

(๑๔)

อย่างดีที่สุด จนอาการค่อยทุเลา แม่จึงขอให้พากลับมา
รักษาตัวที่บ้านเมื่อวันที่ ๕ สิงหาคม อาการของแม่ก็ค่อยดี
ขึ้นพอสมควร ทานอาหารได้มากขึ้น ซึ่งเป็นอาหารประเภท
อ่อน แต่การพักผ่อนค่อนข้างจะน้อยเนื่องจากมีอาการทาง
กระเพาะปัสสาวะ ทำให้ปวดปัสสาวะบ่อยแต่ก็ถ่ายไม่ออก
ตามปกติ ต้องเบ่งทำให้เสียแรง และโดยเฉพาะอย่างยิ่งใน
ตอนกลางคืนจะต้องตื่นไปนั่งห้องน้ำส้วม (ซึ่งต้องพุงไป)
แทบทุกครั้งชั่วโมง ทำให้แม่ต้องเปลืองลง อาหารที่ได้รับก็
ไม่พอกัน อาการคงทรงอยู่เช่นนี้ตลอดมา แต่สถิติสุขภาพ
ก็ยังดี พุดจาได้ถามถึงลูกทั้งสองคนที่ต้องทำงานถึงค่ำคืน
ทุกวัน เป็นห่วงคนโน้นคนนี้จนต้องขอร้องให้ระงับการ
กังวลใจเสียบ้าง แต่ก็ระงับไปได้เพียงชั่วคราวชั่วคราว จน
กระทั่งเช้าวันที่ ๒๓ หลังจากที่ได้สวนปัสสาวะออกแล้วก็
นอนหลับได้นานแต่หายใจแรงมากผิดปกติ เช้าวันรุ่งขึ้นจึงไป
ตามหมอมาดูอาการหมอสั่งให้น้ำเกลือ ระยะนี้แม่ทานอะไร
ไม่ได้แม้แต่ยาหยอดลงไปก็อาเจียน หลังจากที่ได้ให้น้ำเกลือไป
ประมาณครึ่งหนึ่งแม่ก็ขอให้เอาออกเพราะรำคาญ หมอจึง

(๑๕)

อนุญาตให้หยุดได้ หลังจากนั้นแม็กก็นอนหลับสนิทตั้งแต่ ๒๑.๐๐ น. เศษ โดยไม่ตื่นเลย ทั้ง ๆ ที่ทุกคืนจะต้องตื่นขึ้น ปัสสาวะแทบทุกชั่วโมง แต่การหลับของแม่เป็นการหลับอย่าง ไม่รู้สึกตัวจนกระทั่งเช้า จึงต้องปลุกกันอยู่จนกระทั่งได้รู้สึกตัว ลืมตาแต่ก็ไม่ได้พูดอะไรได้แต่มองเฉย ๆ ขากรรไกรแข็งให้ยา และหยอดน้ำก็ไม่ยอมกลืน ทำให้พวกเรารู้สึกกังวลมากขึ้น จึงรีบไปตามหมอมาและให้น้ำเกลืออีกเพราะทำอะไรให้ดีกว่า นั้นอีกไม่ได้ ตอนนั้นแม่หลับตาและหายใจแรงมากผ่อนระยะ เบาบ้างเป็นครั้งคราว มีอาการอยู่เช่นนี้เรื่อยมาจนกระทั่ง ๑๔.๓๑ น. แม่ค่อยหายใจอ่อนลง ๆ จนกระทั่งถึงเวลา ๑๔.๓๕ น. การหายใจครั้งสุดท้ายก็หยุดสนิทพร้อมกับน้ำเกลือ เป็นอันว่าแม่ได้จากโลกนี้ไปด้วยอาการสงบ พ้นจากการ ทุกข์ทรมาน และก็สมกับที่แม่ได้ตั้งใจอยู่เสมอว่า — “ถ้าหาก ถึงคราวจะตายแล้ว ขออย่าได้ทรมานเลย”.

แม่เป็นคนมีมานะอดทน มัธยัสถ์ และมีกิริยาเป็นที่สุด แม่จะไม่ยอมออกปากพึ่งพาอาศัยใครเลย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเรื่องเงินแม่พูดอยู่เสมอว่าถึงจะจนก็ให้อยู่ตามประสาจน

(๑๖)

อย่าได้ไปเห่อเหิมเหมือนคนอื่นที่เขาพื้นฐานดีกว่า อย่าอิจฉา
ริษยาใคร และเคยสอนลูก ๆ ว่า อย่าลืมหัก พยายามดู
ข้างหลังไว้ ทุกสิ่งทุกอย่างไม่อนิจจัง มีได้ก็หมดได้ อย่า
ประมาท แม้ลูกจะเกิดมาในระยະที่แม่พอจะมีฐานะดีขึ้นบ้าง
ก็ตาม อย่าได้ทะนงตัว

เพื่อความไม่ประมาท แม่จึงได้เก็บหอมรอมริบมาตลอด
ชีวิตของแม่ แม่ไม่เคยมั่วใช้จ่ายฟุ่มเฟือยเลย แม่ได้พยายาม
อดออมเก็บเงินซื้อที่ดินผ่นสงซึ่งก็ผ่นอยู่หลายปี และอีก
๔ ปีต่อมาจึงปลูกบ้านได้ และนับเป็นสมบัติชิ้นเดียวที่แม่
ภาคภูมิใจเป็นที่สุด เพราะมันเกิดจากน้ำพักน้ำแรงของแม่
อย่างแท้จริง — ทุกสิ่งทุกอย่างที่แม่สะสม — สร้างไว้ — ก็เพื่อ
อนาคตของลูก

แม่เป็นคนแข็งแรง ร่าเริง ตลอดเวลาตั้งแต่วัยรุ่นจน
เข้าวัยกลางคน แม่ไม่เคยเจ็บไข้ได้ป่วยเลย แม่ต้องประสบ
กับความโศกเศร้าสะเทือนใจครั้งแรกในชีวิต ก็คือเมื่อ
เสียบุตรชายคนโตไปเนื่องจากโรคไทฟอยด์เมื่อมีอายุได้เพียง

(๑๗)

๕ ขวบ ด้วยเหตุนี้เองแม่จึงต้องทะนุถนอมลูกคนต่อ ๆ มาด้วยความระมัดระวังอย่างที่สุด

แม่เคยป่วยถึงขนาดต้องเข้ารักษาตัวในโรงพยาบาลถึง ๔ ครั้ง ครั้งแรกต้องได้รับการผ่าตัดเมื่อคราวคลอดลูกชายคนเล็กที่โรงพยาบาลคริสเตียน เมื่อ ๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๙๖ ต้องพักฟื้นที่โรงพยาบาลเพียง ๗ วันก็กลับบ้านได้ และก็เป็นปกติเรื่อยมาจนถึงเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๐๔ แม่ต้องเข้าโรงพยาบาลหญิงอีก คราวนี้เกี่ยวกับไทรอยด์ซึ่งกว่าจะรู้ว่า เป็นโรคนี้อีกต้องทรมานอยู่โรงพยาบาลร่วมเดือน เคราะห์ดีที่ไม่ต้องผ่าตัดเพราะมีयरับประทานเพียงครั้งเดียวก็หาย เป็นยาที่ต้องสั่งจากทางเครื่องบินเป็นยาที่มีรังสีไอโซโทปผสมอยู่ ครั้งที่สามต้องเข้าโรงพยาบาลหญิงอีกเมื่อ ๒๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๑ คราวนี้ค่อนข้างหนักเนื่องจากเป็นนิ่วในถุงน้ำดี ต้องทำการผ่าตัด แต่ในขณะนั้นแม่เป็นโรคเบาหวานอยู่แล้ว จึงต้องนอนรักษาตัวเพื่อลดน้ำตาลก่อนทำการผ่าตัดร่วม ๒ สัปดาห์จึงได้รับการผ่าตัด ออกจากโรงพยาบาลเมื่อ

(๑๘)

๑๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๑ และครั้งสุดท้ายเมื่อวันที่ ๒๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๐ และก็เป็นที่วาระสุดท้ายของแม่ด้วย ดังกล่าวแล้ว (๒๕ ส.ค. ๒๐) นับอายุได้ ๖๐ ปี ๔ เดือน ๒๐ วัน

ส่วนในด้านการทำบุญสุนทานแม่ถือเป็นเรื่องใหญ่ ตักบาตรพระทุกเช้ามาเป็นเวลาร่วม ๔๐ ปี ตั้งแต่วันละองค์ ไปจนถึง ๑๐ องค์สุดแต่จะมีพระมารับ และต้องออกมา ตักบาตรด้วยตนเอง เว้นเสียแต่เมื่อเจ็บไข้ได้ป่วยจึงให้เด็ก หรือลูกมาแทน แม่ได้ทำทุกอย่างเกือบจะเรียกได้ว่าครบถ้วน นับตั้งแต่สร้างพระไตรปิฎก ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า บวชพระ บวชเณรลูกชาย และสร้างพระระเบียงที่วัดพระศรีมหาธาตุ ซึ่งแม่ได้เตรียมไว้เพื่อเป็นที่บรรจุอัฐิของพ่อแม่พี่น้องและ ตัวเองในที่สุด

แม่ได้เตรียมการเรื่องครอบครัวไว้อย่างดีที่สุด เพื่อที่จะ ได้ไม่ต้องห่วงกังวลอะไรในเมื่อจะต้องจากโลกนี้ไป แม่บอกว่าก่อนจะตายนั้นไม่เห็นมีใครมีกะจิตกะใจพอที่จะสั่งเสียอะไร

(๑๘)

ได้ เพราะคนที่ใกล้จะตายนั้นย่อมต้องอ่อนเพลียหรือไม่ก็อยู่ในอาการโคม่าซึ่งไม่สู้จะรู้ตัวเท่าใด แม้จึงได้สั่งเสียไว้ก่อนในเรื่องทุกสิ่งทุกอย่าง เรื่องลูก ๆ เรื่องบ้านแม้แต่เรื่องของแม่เองว่า ถ้าตายแล้วให้ทำอะไรบ้าง และเรื่องนี้กำชับนักกำชับหนักก็คือเรื่องเงิน ให้ดูแลใช้จ่ายอย่างกระเหม็ดกระแหม่ และอย่าให้เป็นหนี้เป็นสินใคร เป็นอันขาด

แม่เกิดเมื่อวันที่ ๕ เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๐ ที่บ้านถนนพญาไท เป็นบุตรของ นายโต นางทัด ทวีโภค มีพี่น้องรวมกัน ๗ คน คือ

๑. นางถนอม ทวีโภค (ถึงแก่กรรม)
๒. นายสง ทวีโภค (ถึงแก่กรรม)
๓. นางลมูล วีรานุกัตติ
๔. นางลมัย โสมนะพันธ์
๕. นายสุดใจ ทวีโภค
๖. นายบุญกลอย ทวีโภค (ถึงแก่กรรม)
๗. นางมณี กระจำงศาสดร์

(๒๐)

แม่แต่งงานกับ นายบุญธรรม กระจางศาสตร์ เมื่อวันที่
๒๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๗๗ มีบุตร ๓ คน คือ

๑. ด.ช. อุดม กระจางศาสตร์ (ถึงแก่กรรม)
๒. นางสาวภรณ์ กระจางศาสตร์
๓. นายกীরติ กระจางศาสตร์

ด้วยคุณงามความดีและบุญกุศลที่แม่ได้สร้างสมไว้ตลอด
ชั่วชีวิตของแม่ คงดลบันดาลให้ดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ของแม่
ได้ไปสู่สุคติในสัมปรายภพ พวกเราที่อยู่เบื้องหลังจะพยายาม
ประกอบความดีและสร้างบุญกุศลต่อไป เพื่อที่จะได้มีอันสืบ
ได้ไปพบกันอีกในชาติหน้า “สวัสดิ์ที่รัก แล้วเราจะได้พบ
กันอีก”

“แม่สุดที่รักของแจ๊ค”

แม่เป็นผู้หญิงคนแรกและ
คนเดียวที่แจ๊ครักที่สุดในชีวิต
ถึงแม่จะจากแจ๊คไปแล้วแต่แม่
ก็ยังคงเป็นแม่อยู่ในดวงใจแจ๊ค
ตราบนานวันตราบนาน

รักแม่สุดหัวใจ
แจ๊ค

คำชี้แจง

ท่านที่ได้รับหนังสือเล่มนี้ ซึ่งข้าพเจ้าขอให้ชื่อว่า “ข้อมูลประวัติศาสตร์สมัยสุโขทัย” ถ้าท่านเป็นผู้ใหญ่วัย ๖๐ หรือยังเป็นเด็กต่ำกว่า ๒๐ หนังสือนี้จะเป็นประโยชน์แก่ท่านแค่ไหนเพียงใด ข้าพเจ้าไม่แน่ใจเสียเลย แต่สำหรับผู้ยังอยู่ในวัย ๒๐ — ๖๐ ข้อความในหนังสือนี้ อาจเป็นของใหม่ที่ท่านพอจะมองเห็นความสำคัญ และพยายามจะเข้าใจได้ว่า เรื่องราวในหนังสือเล่มเล็กๆ นี้ คือเรื่องราวส่วนไหนของประวัติศาสตร์ของชาติเรา

การที่เราจัดเรื่องราวของราชวงศ์พระร่วงเป็นแกนกลางของประวัติศาสตร์สมัยสุโขทัย และเรื่องราวของราชวงศ์พระร่วงมาถูกผนวกเข้าในเรื่องราวของราชอาณาจักรกรุงศรีอยุธยาใน พ.ศ. ๑๙๘๓ ก็เป็นเรื่องที่พอทราบกันในหมู่นักศึกษาผู้สนใจ แต่เรื่องราวของราชวงศ์พระร่วงอุบัติขึ้นเมื่อใด และโดยเฉพาะราชวงศ์พระร่วงผู้เป็นเจ้านายผู้ปกครองเป็นเจ้านายพื้นเมืองในแคว้นเชลียงเอง หรือว่าท่านมาจาก

(๒)

ดินแดนอื่นทางไกลออกไป ยังเป็นปัญหาไม่กระจ่างและเมื่อลงมาปกครองแคว้นเซลิ้งแล้ว ประชากรส่วนหนึ่งในราชอาณาจักรใหม่ของท่านจะต้องประกอบไปด้วยคนเผ่าไทยที่ได้แทรกซึมหลังไหลลงมาจากหริภุญไชย—เชียงใหม่ หลายร้อยปีก่อน พ.ศ. ๑๘๐๐ นั้นแล้ว

การแทรกซึมของเผ่าไทยลงมาตอนกลางของกลุ่มน้ำเจ้าพระยามาถึง พ.ศ. ๑๗๓๑ ก็ถึงยุคแห่งการรอคอย คือเมื่อถึง พ.ศ. ๑๗๓๑ ก็ถึงวาระโอกาสที่จะเปลี่ยนกระแสการแทรกซึมเป็นการหลั่งไหลอพยพเคลื่อนย้ายโดยเปิดเผย เพราะฉะนั้นนับตั้งแต่ พ.ศ. ๑๗๓๑ เผ่าไทยก็รุกเข้ายึดจุดต่าง ๆ ในลุ่มเจ้าพระยา ตั้งแต่ พิจิตร — พิษณุโลก — นครสวรรค์ — ชัยนาท — จนถึง ราชบุรี—เพชรบุรี ในที่สุด ทั้งนี้เพราะอะไร ? เพราะใน พ.ศ. ๑๗๓๑ หรือใกล้เคียงเวลานี้ ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของเจ้าของดินแดนเดิม อำนาจปกครองของเจ้าของดินเกิดพังทะลาย ไม่สามารถยึดครองลุ่มน้ำเจ้าพระยาอย่างแกร่งกร้าวดังแต่ก่อน จึงเป็นโอกาสที่เผ่าไทยซึ่งเข้ามาชุมนุมรอโอกาสอยู่ในแถวเมือง นครไทย—เมืองหล่มสัก

(ค)

และเพชรบูรณ์ ฉวยโอกาสที่เจ้าของถิ่นมีอันเป็นไป รีบรุด
เข้ามาสร้างบ้านสร้างเมืองอยู่ ๒ ฟากลุ่มน้ำเจ้าพระยานับแต่
พ.ศ. ๑๗๓๑ และต่อจากนั้นอีกไม่กี่ปีก็จะมีบุคคลในประวัติ-
ศาสตร์โผล่ขึ้นมาในจารึกวัดศรีชุม คือพ่อขุนศรีนาวนัมถ
ท่านผู้นี้จะเป็นใคร ? มาจากไหน ? และลูก, หลาน, เหลน
ของท่านจะมีใครบ้างในแคว้นเชลียงโดยจะเพาะหลานของ
ท่าน คือ ปู่พญาวันนัมถเกี่ยวข้องและเป็นกษัตริย์องค์ใดใน
ราชวงศ์พระร่วง

เรื่องของ พ่อขุนศรีนาวนัมถ ตลอดจนถึงหลานของ
ท่าน “ปู่พญาวันนัมถ” ปรากฏอยู่ในหนังสือนี้แล้ว เรื่อง
เหล่านี้อย่างไม่ปรากฏในตำราประวัติศาสตร์ของกระทรวงศึกษา-
ธิการ เพราะฉะนั้นผู้ที่ได้รับหนังสือนี้ถ้าอายุเกิน ๖๐ ก็คง
หมดความอยากรู้ในความรู้ที่ยังไม่แพร่หลาย ส่วนผู้ที่มีอายุต่ำ
กว่า ๒๐ ก็ไม่มีเวลาว่างพอที่จะอยากรู้อะไรที่กระทรวงศึกษา-
ธิการไม่พึงประสงค์จะให้ทราบ หนังสือนี้จึงคงจะเป็น
ประโยชน์แก่ผู้ใฝ่ใจอยากทราบเกี่ยวกับที่มาของราชวงศ์พระ-

(ฅ)

ร่วงบ้าง ถึงแม้จะไม่มากนักแต่ก็พอเป็นแนวทางให้ได้วิจารณ์
ตอบโต้ ลูก—หลาน ของท่านในขณะที่ทำปริญญาตรี—
ปริญญาโท ในวิชาประวัติศาสตร์ของชาติไทย

ในวิชาประวัติศาสตร์ของชาติไทย ท่านเคยทราบไหมว่า
ผู้ทำหน้าที่ประธาน “ ศาสฎีกา ” ในวิชาการนี้ไม่มีตัวตนอยู่
ในประเทศไทยนานมาแล้ว คือเมื่อข้าพเจ้าเสนอบทความต่อ
สยามสมาคม เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๘ ในชื่อเรื่อง “ Was Nam
Thom the First King of Sukhodaya ? ” สยามสมาคมได้
พิจารณาบทความแล้ว ไม่แน่ใจว่าจะรับนำลงในวารสารของ
เขา หรือส่งบทความของข้าพเจ้าไปยังกรุงปารีส เพื่อขอให้
ศาสตราจารย์ ยอช เซเดส ช่วยพิจารณาความถูกต้อง—เหมาะ-
สม ในที่สุด ศาสตราจารย์ ยอช เซเดส ผู้ได้รับบทความ
นี้เพื่อพิจารณาก็ได้ส่งบทความของข้าพเจ้าคืนมาให้สยาม
สมาคม พร้อมทั้งทำความเข้าใจว่า “ ควรนำลงพิมพ์ใน
วารสารได้ ” บทความเรื่องนั้นของข้าพเจ้าจึงได้มีการตีพิมพ์
อยู่ในวารสาร JSS, ฉบับเดือนสิงหาคม ๑๙๕๖ (VOL.
XLIV, Pt. II) นี่แสดงว่าศาสฎีกาในวิชาประวัติศาสตร์ไทย
มิได้อยู่ในเมืองไทย, แต่อยู่ที่กรุงปารีสเมื่อพ.ศ. ๒๔๙๘ นั้น

(ง)

และศาสตราจารย์ ยอช เซเดส ยังได้เขียนความเห็นของท่านเกี่ยวกับข้อเสนอของข้าพเจ้าที่ว่า พ่อขุนศรีนาวนมม เป็นกษัตริย์องค์แรกของสุโขทัยใช่หรือไม่? หรือข้อเสนอรองที่ว่าราชวงศ์พระร่วงเป็นเจ้านายที่มาจากรัฐฉานหรือไทใหญ่ ไทโซวราชวงศ์พื้นบ้านแคว้นเซียงไม — ว่าท่านไม่เห็นด้วยกับความเห็นนี้ นี่เป็นอาจารย์ผู้หนึ่งในคณะอักษร — จุฬาฯ บอกให้ข้าพเจ้าด้วยวาจาเมื่อครั้งนั้น

ข้อเท็จจริง จะเป็นดังข้าพเจ้าเสนอ หรือจะเป็นดังที่ศาสตราจารย์ เซเดส แสดงความเห็นไว้ มีแต่กาลเวลาเท่านั้นที่จะรับรองความเห็นของผู้ใดว่าถูกต้อง สำหรับประเด็นนี้ ข้าพเจ้ายังยึดเป็นคติคำของ Max Muller ผู้เขียนคำไว้อาลัยมรณกรรมของ Georg Buhler นักอ่านจารึกอินเดียคนแรกว่า :— It did not matter who was right, but only what was right. นี่เป็นการตัดปัญหาว่าใครเป็นผู้อ่านจารึกอินเดียมาเสนอต่อวงวิชาการประวัติศาสตร์คนแรก จะเป็น Buhler หรือผู้เสนอตัวออกมาเมื่อ Buhler วายชนม์แล้ว

(จ)

ในหนังสือที่ท่านได้รับแจกในคราวนี้ มีบทความเรื่อง พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ว่าใครคือผู้แต่ง แต่งใน รัชกาลใด นี่เป็นเรื่องราวทางวิชาการในหลักสูตรใหม่ที่ยังไม่ แพร่หลายในสถาบันมหาวิทยาลัย คือ Thai Historiography “วิชาว่าด้วยการเขียนประวัติศาสตร์ไทย”

สำหรับ European Historiography ข้าพเจ้าเข้าใจว่า วิชานี้มีสอนแพร่หลายในสหรัฐ แต่ทางด้านยุโรป ข้าพเจ้ายังไม่ทราบความกระจ่างว่ามีสอนกันแพร่หลายในประเทศใดบ้าง จึงไม่ขอออกความเห็น

แต่วิชาการเขียนประวัติศาสตร์ของไทย เป็นวิชาที่ยัง ใหม่อยู่ เป็นวิชาที่เข้าระดับสัมมนาระหว่างคณาจารย์ แต่ยังไม่ นำเข้าหลักสูตรให้นักศึกษาได้ร่ำเรียนเป็นวิชาเอกเทศ

ถ้าวันใด จะเปิดโอกาสให้นักศึกษาปริญญาโทได้ร่ำเรียน วิชาเอกเทศนี้แล้ว ข้าพเจ้าขอเสนอว่า อย่าเปิดเฉพาะวิชา เขียนประวัติศาสตร์ไทย, แต่ควรรวมเป็นการเขียนประวัติศาสตร์ของประเทศไทยในเอเชียอาคเนย์ ก็รวมของประเทศอื่น

(ณ)

ใน S.E.Asia ตามแต่จะมีข้อมูล เช่นของ เขมร, พม่า, มอญ, มลายู, อินโดนีเซีย และรวม ฟิลิปปินส์ด้วย จึงจะได้เนื้อหาที่สมบูรณ์มากกว่าจะมีแต่เฉพาะของไทยเท่านั้น เพราะที่มาของการเรียนประวัติศาสตร์ของประเทศเหล่านี้ ก็มาจากแหล่งเดียวกัน คือจากอินเดียหรือไม่ก็จากลังกาทั้งนั้น

ในการตอบปัญหาว่าใครคือผู้แต่งพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา คำตอบ ก็คือ ผู้แต่งพระราชพงศาวดาร ฯ ฉบับบริติช มีวเซียม ผู้เป็นหลักเป็นประธาน ชื่อ แก้ว หรืออีกนัยหนึ่งสมเด็จพระรัตนมุนี ในรัชกาลสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี และพระยาธรรมปโรหิต จางวางกรมพระอาลักษณ์ ในรัชกาลสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก และผู้เสริมต่อ คือ เจ้ากรมพระอาลักษณ์ คนต่อมาในรัชกาลเดียวกัน นาม ทองอยู่ บรรดาศักดิ์ เจ้ากรมพระอาลักษณ์ของท่านคือ พระยาพจนานิมล ท่านเป็นตาของ พระองค์เจ้าชุมสาย ต้นสกุลชุมสาย ณ อยุธยา ในปัจจุบัน

ในการเสนอคำตอบในปัญหาที่ว่า ใครคือผู้แต่งพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาในครั้งนี้ เพราะคำตอบนี้จะต้องถูก

(ข)

ต้อง, รัดกุม และมีข้อมูลให้ทดสอบได้อย่างกระจ่าง อันจะเป็นหลักอ้างอิงได้ในวิชา “การต่างประเทศศาสตร์ของไทย” ข้าพเจ้าจึงเสนอมาเป็นเพียงแนวทางสืบสวนเท่านั้น ยังจะต้องขอเวลาอีกสักปีสองปีเพื่อเรียบเรียงการสอบสวนเสียใหม่ให้กระชับรัดกุมแก่การทดสอบ แล้วจึงจะถือเป็นผลงาน การตอบปัญหาที่ข้าพเจ้าได้ตั้งไว้เอง แต่เมื่อ ๒๓ ปี ก่อนหน้านั้น.

ศาสตราจารย์พิเศษ บจร สุ่มพานิช

๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๒๐

ผู้บรรยายวิชาประวัติศาสตร์ไทยเชิงวิเคราะห์
ณ บัณฑิตวิทยาลัย มศว. ประสานมิตร
และ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

WAS NAM THOM THE FIRST KING OF SUKHODAYA ?*

by

Kachorn Sukhatanij

The purpose of this paper is to explore the possibility that the first king of Sukhodaya came from the Mao T'ai

*First published in August 1956, in JSS. Vol. XLIV, Pt. 2

kingdom, and hence supply the connection between the kingdom of Sukhodaya and the Ahom kingdom of the Brahmaputra valley. This view is based on inscription records, Ncy Elias' *Introductory Sketch of the History of the Shans* (Calcutta, 1876), and the writer's own deductions based on the history of the neighbouring countries of this period.

In the Wat Sri Jhum inscription (believed by Professor Coedès to be inscribed in the reign of Rāma Khamhêng's son and successor, loe-tai) we can trace from the first eight introductory lines the name of the Patriarch. Maha Thera Sri Sattha, "whose grandfather was P'ya Sri Nao Nam Thom." Then from line 9 to line 20, this name was again mentioned three times, line 12 and line 15 as "P'o K'un Nam Thom", and in line 20 as "P'o K'un Sri Nao Nam Thom." This last reference also tells us that one of his sons was P'ya Pha Muang, chief of Muang Rard. Then in line 65, we read that "Prince Sri Sattha resented the offence made towards his father" by a certain T'ai chief. His father's name was given as P'ya Khamhêng Phra Ram.

From these references in the inscription, is it possible to reconstruct the connection of these four names as follows: Nam Thom was father of Pha Muang and P'ya Khamhêng. P'ya Khamheng's son was Prince Sri Sattha

“whose grandfather was P'ya Sri Nao Nam Thom” (as recorded in line 8). If this reconstruction is correct, then Professor Coedès interpretation of line 41 is wrong.

Line 41, in modern T'ai rendering reads thus :

มีหลานพ่อขุนผาเมืองผู้หนึ่งชื่อสมเด็จพระมหาเถรศรีสุทธา

Now, the word “หลาน” can be translated either “grandson” or as “nephew”. Coedès took to the first translation, i.e., “grandson”, so scholars and students have followed him believing Prince Sri Sattha was the grandson of Pha Muang. Since Prince Sri Sattha was actually the grandson of Nam Thom, he could not be a grandson of Nam Thom's son, Pha Muang. He could then only be one thing: that is, the “nephew” of Pha Muang, which the word “หลาน” in this sense implies.

Now the mentioning of Nam Thom in this inscription establishes the fact that a T'ai chief was presumably ruling at Sukhodaya some time before the actual rise of the P'ra Ruang Dynasty. Who then was he and where did he come from?

Since 1920, when Professor Coedès' paper. “The Origins of the Sukhodaya Dynasty” was read at a joint Session of the Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland, the Societè Asiatique, and the American Oriental Society, the name of Nam Thom appears never to have

been mentioned again. Our scholars and historians have also followed Western scholars and historians by keeping mute. Yet Nam Thom was undoubtedly a real historical person, ruling over Sukhodaya some thirty odd years before the founding of the P'ra Ruang dynasty.

In 1924, when Professor Coedès published his *Inscription de Sukhodaya*, Première partie, we have at our disposal our T'ai version of the inscription, and also his French translation. Apart from the small error he made in the case of using "grandson" for the correct word "nephew", we still have his immense work upon which to base the reconstruction of our Pre-P'ra Ruang Sukhodaya.

From the French translation of this Wat Sri Jhum inscription (called in the French part the "Vat Mahadhatu" inscription) we learn that Nam Thom was his T'ai name, with the title of P'oh K'un, or big chief, as he was chief of Sukhodaya-Sri Sajjanalai. His activities were recorded of erecting two *chedi* in Sukhodaya and in Sri Sajjanalai, and of going out to capture wild elephants to distribute as gifts to his other chiefs. One of his sons was also a big chief, Pha Muang of Muang Rard, who possessed "one hundred thousand" elephants, areca gardens and many towns as vassals. Another son was recorded, P'ya Khamhêng, who seemed not to be

warlike, for he disliked elephant duels and preferred the accumulation of fine things, such as silken pillows. His grandson, Prince Sri Sattha, though rather warlike in his youth, gave up worldly life when his infant son died to seek peace and salvation in the footsteps of the Lord Buddha, and after pilgrimages to India and Ceylon, came back to be Patriarch – Maha Thera – in the reign of Rāma Khamhêng's successor, Ioe-tai. All these events we know from this Wat Sri Jhum (or Vat Mahadhatu) inscription.

The interpretation of the change of a simple T'ai name. Nam Thom, into a Khmerized one, Sri Nao Nam Thom, is that our P'o K'un had accepted the hand of friendship extended to him by King Jayavarman VII of Angkor. Why the hand of friendship and not the yoke of vassalage? Perhaps because the great Jayavarman had bestowed to his son, Pha Muang, a Khmer princess in marriage. We know from the inscription that her name was Sikorn – Mahadevi. To his son – in – law, Jayavarman VII also bestowed a sacred sword, "P'ra Kan Jayasri" and a title believed by Professor Coedès to be second only to that of the king of Angkor, namely "Kamara – Teng – An Sri Patindraditya". Professor R.C. Majumdar in his article "The Rise of Sukhodaya" published in *The Journal of the Greater India Society* (1943), interpreted

all these royal gifts to be tantamount to the appointment of Pha Muang as "crown prince" and successor to the throne of Angkor. But later events do not seem to corroborate this interpretation, for we know from the inscription that Pha Muang later sponsored another T'ai chief to strike out for independence, and also took a hand in the expulsion of the Khmer army from the Upper Menam. We know that Jayavarman died in 1219,⁽¹⁾ or a year or two before, and if Pha Muang was his "crown prince," he would then have succeeded around that time to the throne of Angkor. But our inscription states that, at the time of the T'ai movement for independence, presumably around 1219, Pha Muang was still at Muang Rard, and from there he marched his troops to help Bang Klang Thao defeat the Khmer forces and then "consecrated" his younger ally as "King of Sukhodaya."

To return to Nam Thom, we also know, however sketchily, the extent of his domain. On the Southwest as far as Chot, the inscription tells us in the units of measuring distance, that it was 20,000 units; to the South, 200,000 units—i.e., ten times as far as that of the Southwest. Would this come as far down as the old

1. Coedès *Les états Hindouisés d' Indochine et d' Indonésise*, page 291

Ayodhaya, then probably on the sea coast? To the North, the inscription is unreadable. The direction of the East seems to be left out completely. Was this pure negligence, or was it a fact so well known at that time where the eastern limit of the domain extended?

When was P'o K'un Nam Thom ruling at Sukhodaya -Sri Sajanalai? Before the founding of the P'ra Ruang dynasty by Bang Klang Thao is certain, but how long before? We know from Annamite (Maspero, BEFEO, XVIII, 3, page 35) and Cambodian (Briggs, *The Ancient Khmer Empire*, page 235) records that in 1216 a Khmer army sent to make war against Annam and one sent to occupy Champa were hastily withdrawn. although the records give no explanation for this action. The reason seems to be supplied by the Mao T'ai chronicle, as between 1215 and 1220 Chao Luang-fa of that kingdom came down with an immense army and conquered the Menam delta as Ayodhaya and Tavoy.

In consulting Ney Elias, *Introductory Sketch of the History of the Shans*, we find on page 19 a list of 25 places which at one time or another might have fallen under the Mao kingdom as a result of the first campaign of Chao Luang-fa (Sam Luang-pha) in 1216. After Hsen-wi, No. 3 on the list, we have the following significant entries :

4. Muang Nai
5. Chieng-ma
6. Chieng Sen
7. Yun
10. Chieng Rung
11. Keng Luang
12. Muang Lem
13. Tai Lai
18. Laweik
19. Lapyit
20. Lamu
21. Lakhaing
22. Langsap
23. Ayodhaya
24. Tavoy
25. Yunsaleng

The order moves from North to South up to No. 13, and then his army entered into the Khmer proper territories. The mentioning of Ayodhaya, Tavoy and Yunsaleng (a town west of Kampheng-phet) suggests that the Menam delta was then raided by his army. Was Chao Lung-fa's conquest just a claim of suzerainty over the T'ai people who had migrated South much earlier, or was it a conquest over alien peoples? Be that as it may, the 1215 to 1220 conquest of Chao Luang-fa over the Menam valley has been accepted by Western scholars as an historical fact.

Ney Elias did not specifically mention in what year this Mao T'ai raid took place. If it were in 1216, it might account for the reason why King Jayavarman VII recalled his armies from Annam and Champa. Jayavarman VII did not recall his armies out of pleasure. He must have had a good reason for doing so and that reason was most likely for the protection of his kingdom against Chao Lung-fa's army. The mention of Laweik in the list (No. 18) seems to confirm this assumption.

For the purpose of suggesting a date for P'o K'un Nam Thom's rule over Sukhodaya, 1216, or a year or two later, would probably not be far from the mark. He must have been a Mao T'ai prince or a trusted officer left behind by Chao Luang-fa to control the Upper Menam valley in conjunction with other T'ai chiefs entrusted to control the menam territories. Chao Luang-fa's three other expeditions of conquest were in Arakan, Manipur and the Brahmaputra valley, this last in 1225. Then his star of destiny fell because his elder brother, Chao Kam-fa, "being jealous or fearful of his brother's influence decided to put him to death by poison."⁽²⁾ Having learnt this bitter truth from his mother, Chao Luang-fa decided that he should let his brother rule

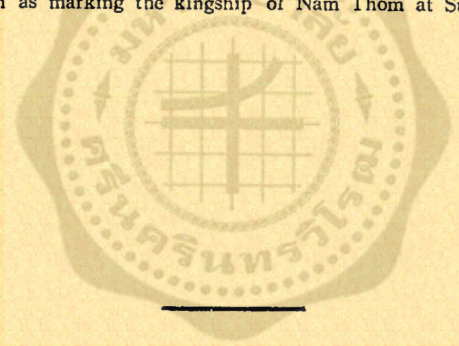
2. Ney Elias, *Introductory Sketch of the History of the Shans*, page 18.

without him, so he went away to live in Nan-chao, and we hear no more of him. Had he decided to fight his brother, he might easily have been the victor, but with him gone, Chao Kam-fa could not control the far-flung empire. It is true that in 1229 (Ney Elias, page 9) Chao Kam-fa sent his son to found the Ahom kingdom, but it was apparent that he could not control all the territories conquered by his famous brother and the empire melted away. Each chief left behind, especially in distant places like the Upper Menam, had to consolidate and hold his power as best he could. Hence, our P'o K'un Nam Thom's ready acceptance of the hand of friendship extended by Jayavarman VII of Angkor.

The suggestion that Nam Thom, first king of Sukhodaya, was a Mao T'ai in the army of Chao Luang-fa is purely my own deduction, but it seems to supply the missing link in the connection of the T'ai of the Sukhodaya kingdom with those of the Ahom kingdom. Both kingdoms came into existence as a result of Chao Luang-fa's conquests—Sukhodaya, a result of the first conquest presumably in 1216, and Ahom, in 1225. My deduction does not have the weight of epigraphy to support it, but shall we remain satisfied only with what Professor Coedes said in 1920 : "The Sukhodaya dynasty

emerges gradually from the mystery which has enveloped its origins" ?⁽³⁾

3. The eulogy of a certain "P'ya Mahadhammaraja" (in Inscription 3—Nakorn Jhum—from line 68 of Face one to line 11 of Face two) that he daily upheld the five precepts of the Buddha, etc., that he was efficient in capturing wild elephants and also in irrigation, etc., seems to refer to our P'o K'um Nam Thom, because the same inscription, lines 20 and 21, tells us that "P'ya Mahadhammaraja" erected a *chedi* 139 years before the dating of this inscription—which was 1279 of the Saka era. If we subtract 139 from 1279, we get 1140 Saka era, which corresponds to 1218 A.D., the year I have attempted to establish as marking the kingship of Nam Thom at Sukhodaya.

ราชวงศ์พระร่วง มาจากไหน ?

บจร สุ่มหานิษฐ์

บทความนี้ข้าพเจ้าเขียนขึ้น
หลังจากได้ศึกษาขบคิดในวิชา
ไทยศึกษา มากกว่า ๒๐ ปี คือ
ข้าพเจ้าสรุปความเห็นว่ ราช-
วงศ์พระร่วงไม่ใช่ราชวงศ์
ท้องถิ่นดังเช่นราชวงศ์ อู่ทอง

แต่เจ้านายในราชตระกูล “พระร่วง” มาจากบ้านเมือง
อื่นไกลออกไป และจู่ ๆ ก็ลงมาเป็นใหญ่อยู่ในลุ่มเจ้าพระยา
นี้เป็นสมมติฐานของข้าพเจ้า ซึ่งจำเป็นต้องแสวงหาหลักฐาน
ในหลายด้านมาสนับสนุนจนพอเพียง สมมติฐานนี้จึงจะรับ
กันเป็นข้อมูลได้

ที่ว่า “จู่ ๆ ก็ลงมาเป็นใหญ่อยู่ในลุ่มน้ำเจ้าพระยา” นั้น
คือท่านเป็นนายทหารคู่พระทัยของเจ้าสามหลวงฟ้า ผู้กรีธา-
ทัพลงมาถูกรบปราบปรามจากเจ้าช่องดิน ซึ่งคงเป็นพวก
“ขอม” และพวกละว้า เจ้าสามหลวงฟ้าเป็นพระอนุชาธิ-
ราชของกษัตริย์ไทยใหญ่เมืองเม้า เหตุการณ์นี้มีระบุไว้ใน
พงศาวดารไทยใหญ่สอบสวนและสรุปความเห็นโดย Ney
Elias^(๑) (ซึ่งขอเรียกว่าพงศาวดารไทยใหญ่ฉบับ Ney Elias)
เมื่อเจ้าหลวงฟ้าปราบปรามพวกขอมลงได้แล้ว จึงมอบหมาย
ให้นายทหารคู่พระทัยปกครองต่อไป พระองค์เองเสด็จกลับ
เมืองเม้าไปมีบทบาทในยุทธภูมิอื่น รวมทั้งยุทธภูมิที่แคว้น-

๑. Ney Elias : Introductory Sketch of the History of the Shans
(Calcutta 1876)

อัสสัมอันเป็นการอุปถัมภ์ของราชวงศ์ไทยอาหมและในที่สุด
เจ้าสามหลวงฟ้าเกิดแตกกันขึ้นกับพระเชษฐาธิราช ความ
เห็นหนึ่งว่าพระองค์วายชนม์โดยยาพิษ อีกความเห็นหนึ่ง
ว่าพระองค์เสด็จไปอยู่นานเจ้าจนวนายชนม์ที่นั่น แต่อย่างไร
ก็ตินายทหารคู่พระทัยของพระองค์ก็ปกครองแคว้นเซลิ้งโดย
ไม่ได้รับความช่วยเหลือจากกษัตริย์เมืองเมา แต่เพราะผู้คน
พลเมืองของแคว้นเซลิ้งมีคนไทยตั้งรกรากอยู่มากหลาย
นับเป็นร้อย ๆ ปีมาแล้ว ประกอบกับการได้รับการสนับสนุน
สามัคคีจากนายทหารคนอื่น ๆ ที่เจ้าสามหลวงฟ้ามอบหมาย
ให้ช่วยกันปกครองแคว้นใหม่ที่ตีได้ และประการสำคัญคือ
พระเจ้าไชยวรมันที่ ๗ แห่งกรุงยโสธรสมัคผูกมิตรไมตรีด้วย
นายทหารคู่พระทัยของเจ้าสามหลวงฟ้าจึงสามารถปกครอง
เมืองศรีสะเกษนาลัย—สุโขทัยได้จนสิ้นชนมายุ เหตุการณ์
ที่เจ้าสามหลวงฟ้าลงมาตีลุ่มน้ำเจ้าพระยานั้นพงศาวดารไทย
ใหญ่ระบุศักราชไว้ให้คือ พ.ศ. ๑๗๕๘

ในเรื่องราวของเจ้าของถิ่นเดิมคือพวกละว้าและพวกขอม
นั้นในปัจจุบันเราบัดพวกละว้าเป็นชาวเขาไร้อารยธรรมไม่

มีความสำคัญในการเป็นเจ้านายผู้ปกครองรัฐหรือบ้านเมือง
แต่ละว่าในรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์ก็ยังมีบ้างที่ได้รับการ
แต่งตั้งให้เป็นขุนนางรับใช้แผ่นดิน แต่สำหรับพวกขอมนั้น
เป็นชนชาติชั้นปกครองที่มีความสำคัญมากหลาย / ในตำนาน
สุวรรณโคมคำระบุว่าผู้เป็นต้นเค้าของพวกขอมเสด็จหนีภัย
มาจากอินเดียพร้อมทั้งชายามาประสูติเจ้าชายในท้องถื่นใกล้
ปากน้ำโขงเจ้าชายขอมเมื่อเติบโต เกณฑ์ชาวบ้านให้ไป
ขนหินมาสร้างปราสาท การก่อสร้างด้วยหินจึงเป็นเอกลักษณ์
ของพวกขอมในเวลาต่อมาและเจ้าชายขอมนี้ได้อภิเษกสมรส
กับเจ้าหญิงพื้นบ้านจึงสร้างกรุงอินทปัตย์ขึ้นที่ปากน้ำโขง
และต่อมาเจ้านายในราชวงศ์ขอมก็ไปสร้างเมืองอีกเมืองหนึ่ง
ทางเหนือ (คือใกล้อำเภอเชียงแสนปัจจุบัน) ให้ชื่อเมือง
ใหม่นี้ว่า เมืองสุวรรณโคมคำ เป็นเมืองพี่น้องกับกรุงอินท-
ปัตย์ที่ปากน้ำโขง แม่น้ำซึ่งไหลผ่านเมืองสุวรรณโคมคำ มา
ออกทะเลที่ปากน้ำโขงจึงมีชื่อว่าของ—โขง อันมีรากศัพท์
มาจากคำว่า ขอม

ระหว่างจุตภูมิศาสตร์สองจุดคือ เมืองสุวรรณโคฒคำ กับกรุงอินทปัตย์จะมีบ้านมีเมืองอีกมากหลายตั้งอยู่ในแหล่งน้ำบริบูรณ์เป็นที่อยู่ของชุมชนโบราณเมืองเหล่านี้จะมีชื่ออะไรบ้างก็เหลือทราบ แต่สังเกตได้จากปราสาทขอมในภาคอีสานที่ยังมีอยู่ทุกวันนี้ในบริเวณ เมืองพิมาย เมืองโคราช เมืองสุรินทร์ เมืองบุรีรัมย์ เป็นต้น เพราะพวกขอมมีเอกลักษณ์สร้างปราสาทด้วยหินตั้งตำนานสุวรรณโคฒคำว่าไว้ จึงยังหลงเหลือเป็นองค์พยานกิจกรรมของพวกขอมจนทุกวันนี้

ขอมเป็นบรรพบุรุษของชาวกัมพูชาและพวกเขมรต่ำ — เขมรสูงในปัจจุบันนั้นพอฟังได้ แต่กายวิภาคของพวกขอมเห็นได้จากศิลปกรรมการแกะสลักจากหินและหล่อจากสัมฤทธิ์ เป็นเผ่าชนโครงกระดูกใหญ่ รูปร่างล่ำไม่เตี้ยนัก เค้าหน้าสีเหลือง จมูกบาน ตาโปน ปากกว้าง แสดงว่าร่วมเผ่าพันธุ์กับชนอินเดียพวกหนึ่ง คือพวกทมิฬหรือ Dravidian ในปัจจุบันพวกนี้อาศัยอยู่ในประเทศลังกามาก มีทั้งพวกที่นับถือศาสนาพุทธทางกรุงโคลัมโบและนับถือศาสนาพราหมณ์ทางเหนือของเกาะ ข้าพเจ้าเชื่อว่าขอมร่วมเผ่าพันธุ์โดยการ

ผสมเลือดระหว่างคนชาติ Tamil และหญิงเขมรเป็นชนชาติ
ที่กินเนยนมเปรี้ยวเป็นอาหาร แต่ก็บริโภคหมูด้วยโดยไม่
มีข้อห้ามเพราะนับถือพุทธศาสนา ข้อสังเกตนี้เห็นได้จาก
สิ่งของที่ถวายพระเจ้าของเขาดังปรากฏในจารึกวัดพนมวัน^(๑)
ไกล์โคราช (ทางไปพิมาย) ความเห็นเรื่องขอมดังที่ข้าพเจ้า
แสดงไว้ ณ ที่นี้ ข้าพเจ้ามีความแน่ใจเมื่อไปพบคน Tamil
ที่กรุงโคลัมโบประเทศลังกา โดยเขาบอกข้าพเจ้าว่า เขาเป็น
Buddhist Tamil คำหิพเขาออกเสียงเป็นแทม — มิล เขา
บอกว่าเขากินหมูได้ ไม่มีข้อห้ามทางศาสนาแต่ประการใด

ก็แต่ ๒,๐๐๐ ปีที่พวกขอมได้เป็นใหญ่เหนือนคร-
อินทปัตย์ที่ปากน้ำโขงและเมืองสุวรรณโคตมาไกล์อำเภอ
เชียงแสน และต่อมาเมืองอุโมงค์เสลาที่อำเภอฝาง^(๒) จังหวัด

๑. จารึกวัดพนมวัน กรมศิลปากรตีพิมพ์แล้ว ข้าพเจ้าจำ พ.ศ. ปีที่
พิมพ์ไม่ได้

๒. เมืองอุโมงค์เสลาคือเมืองโบราณอยู่ในเขตอำเภอฝางในปัจจุบัน
เป็นความเห็นของ ดร. ประเสริฐ ณ นคร ซึ่งข้าพเจ้าก็เห็นด้วย
(ดูจร สุขพานิช : เมืองโบราณในภาคพายัพ วารสาร มศว.
สงขลา ฉบับตุลาคม ๒๕๑๗)

เชียงใหม่ในปัจจุบัน จนนครอินทปัตย์มาได้ชื่อใหม่ว่า กรุง-
ยโสธรนครธรรม กษัตริย์ครอบครองบ้านเมืองมหาลายสิบริชกาล
แต่อำนาจในการปกครองก็กว้างบ้าง แคบบ้างตามกฤษฎาภินิ-
หารขององค์ผู้ครอง จวบจนราชวงศ์พินายขึ้นเป็นใหญ่เหนือ
ราชบัลลังก์กรุงยโสธรนับแต่พระเจ้าไชยวรมันที่ ๖ — จนถึง
พระเจ้ายโสธรมันที่ ๒ (๑๐๘๐ — ๑๑๖๖ A.D.) ก็เกิดการ
ปฏิวัติยึดราชบัลลังก์โดย พระเจ้าตรีภูวนชาติย์วรมันเป็นเวลา
๑๕ ปี เจ้าชายในราชวงศ์พินายจึงยึดบัลลังก์กลับคืนมาได้
โดยปราบดาภิเษกเป็นพระเจ้าแผ่นดินทรงพระนามว่า
พระเจ้าไชยวรมันที่ ๗

ตลอดระยะเวลา ๑๕ ปีที่คนในราชวงศ์อื่นมาปกครอง
กรุงกัมพูชา^๕ กรุงกัมพูชาถูกกองทัพจามเข้าโจมตี นครธรรม
ถูกยึดและเผาผลาญ เมื่อพระเจ้าไชยวรมันที่ ๗ ได้อำนาจ
การปกครองนั้นแคว้นแคว้นไกลจากนครหลวงต่างก็หลุดพ้น
เป็นอิสระกันเป็นแถว พระองค์จึงต้องนำทัพออกปราบปราม
หลายถิ่นหลายแคว้น ไม่ได้บอกให้ชัดเจนว่ามีถิ่นมีแคว้น
อะไรบ้าง ระบุแต่เฉลี่ยที่จับได้ครั้งนั้นกว่า ๓๐๐,๐๐๐ คน

(อยู่ในจารึกหลักพระขรรค์) และเชลยพวกนี้จึงถูกกะเกณฑ์ให้สร้างนครขึ้นใหม่เป็นการสร้างด้วยหินให้ถาวร ดังยังหลงเหลือในปัจจุบันเป็นองค์พยานอยู่

นี่เป็นเรื่องราวเบื้องหลังของบริเวณลุ่มน้ำโขงและลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนสุโขทัยจะอุบัติขึ้น เป็นรัชสมัยพระเจ้าไชยวรมันที่ ๗ ปกครองกรุงยโสธรนครธม เฉพาะในลุ่มน้ำเจ้าพระยามีเหตุการณ์สำคัญ ๆ ที่ควรเรียงไว้ให้ทราบตามกาลเวลาที่เกิดขึ้น คือ

๑. พ.ศ. ๑๗๐๙ ราชวงศ์สยามในนาม “ศรีธรรม-โสกราช” ยังมีราชธานีอยู่ที่ลพบุรีราชวงศ์นี้เป็นอิสระไม่ได้ขึ้นอยู่กับกรุงยโสธร

๒. ๑๗๒๔ พระเจ้าไชยวรมันที่ ๗ ได้กรุงยโสธรคืนจากตริภูวนาติดยวรมัน

๓. พ.ศ. ๑๗๒๔ — ๑๗๓๐ ราชวงศ์ “ศรีธรรม-โสกราช” ละทิ้งเมืองลพบุรีอพยพลงใต้ ได้ผูกมิตรไมตรีกับราชวงศ์อุทอง และในที่สุดราชวงศ์นี้ก็ตีได้เมือง

“ต้นม้าหลัง” ยึดเอาเป็นราชธานีโดยเปลี่ยนชื่อใหม่ว่า นครศรีธรรมราช

๔. พ.ศ. ๑๗๓๑ ราชวงศ์เชียงรายไชยปรากฏ ซึ่งอพยพหนีศึกจากเมืองเชียงรายมาตั้งอยู่ที่เมืองนครหลวง (ซึ่งลาลูแบร์ผู้จดมาไว้ไม่ทราบว่าจะอยู่แห่งหนตำบลใด^(๑)) และมีคนเป็นอันมากเชื่อว่าอยู่แถวบริเวณเมืองกำแพงเพชรนั้น ข้าพเจ้ากลับเชื่อว่า เมืองนี้คงอยู่แถวจังหวัดน่านมากกว่า) ๑๒ ชั่วกษัตริย์แล้ว จึงเขยิบเข้ามาตั้งบ้านเมืองชั่วคราวที่อำเภอ นครไทย จังหวัดพิษณุโลก แล้วจึงอพยพครั้งใหญ่ ผ่าลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยามาตั้งธานีอยู่ที่เมืองเพชรบุรี

ลาลูแบร์ไม่ได้บอกเหตุผลการอพยพครั้งใหญ่จากเมือง นครไทยมาอยู่เมืองเพชรบุรีใน พ.ศ. ๑๗๓๑ แต่เราก็พออนุมานเอาได้เองว่า คงเป็นเพราะเจ้าของถิ่นเดิมในลุ่มน้ำเจ้าพระยาถูกกองทัพพระเจ้าไชยวรมันที่ ๗ กวาดต้อนเป็นเชลยไปกรุงยโสธรเมื่อ พ.ศ. ๑๗๒๔—๓๐ (ราชวงศ์เชียงราย—ไชยปรากฏจะมีสัมพันธกับราชวงศ์ท้าวอุทองอย่างไร

๑. ตามฉบับแปลเป็นไทยของคุณสันต์ ท. โกมลบุตร เล่ม ๑ หน้า ๓๔

อย่างหนึ่ง โดยเฉพาะในทางสมรส จนในที่สุดอีก ๑๖๓ ปีต่อมา พระรามาริบัติอุทธรณ์ได้มาสร้างราชธานีขึ้นใหม่ที่หนองโสน คือกรุงศรีอยุธยาโดยมีขุนหลวงพะงั่วเป็นพระเชษฐาทางพระราชยาเป็นการผนวกกาลระหว่างราชวงศ์เชียงรายกับราชวงศ์ท้าวอุทธรณ์เจ้าของถิ่นให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน)

๕. ในรัชกาลพระเจ้าไชยวรมันที่ ๗ นั้น พระองค์ส่งกองทัพให้ไปยึดครองนครจัมปาศักดิ์หนึ่ง และอีกทัพหนึ่งให้รุกรบเข้าไปในเขตญวนตั้งเกีย แต่ใน พ.ศ. ๑๗๕๙ พระองค์เรียกสองกองทัพนี้กลับกรุงยโสธรด่วนโดยไม่ได้แจ้งสาเหตุว่าทำไมพระองค์จึงกระทำเช่นนั้น

๖. เหตุผลที่จาร์กัมพูชาไม่ได้บอกไว้เรื่องเรียก ๒ กองทัพกลับมาประจำกรุงยโสธรจะเห็นได้จากในลุ่มน้ำเจ้าพระยาเกิดมีกองทัพไทยใหญ่บุกลงมาและยึดเมืองแก่งหลวง — อโยธยาไว้ได้อย่างกะทันหันเป็นกองทัพของเจ้าสามหลวงฟ้า พระอนุชาธิราชของกษัตริย์ไทยใหญ่เมืองเม้า ทรง

เป็นจอมทัพยกมาเองเหตุการณ์นี้พงศาวดารไทยใหญ่ฉบับ
Ney Elias ระบุศักราชไว้ให้คือ พ.ศ. ๑๗๕๘

๗. จาริกสุโขทัยหลักที่ ๒ ระบุพระนามพ่อขุนนำถม
— พ่อขุนผาเมือง — เจ้าศรีศรัทธาราชจุฬามณี พร้อมทั้งบิดา
ของท่านคือพระยาคำแหงพระรามไว้ให้ ประกอบกับจาริก
สุโขทัยหลักที่ ๑ — หลานสบถกัน ระบุบิดาและอาว์ของพ่อ
ขุนบางกลางท่าวว่าชื่อขุนจิต — ขุนจอต เรื่องสืบสนไม่มีรอยต่อ
นี้จึงค่อย ๆ เข้ารูปเข้ารอยโดยการ “ตีความหมาย” ดังนี้

เมื่อเจ้าสามหลวงฟ้าทรงนำทัพลงมายึดดินแดนในลุ่มน้ำ
เจ้าพระยาเมื่อ พ.ศ. ๑๗๕๘ นั้นพระเจ้าไชยวัฒน์ที่ ๗ สถิต
อยู่บนบัลลังก์นคร ๓๔ ปีแล้ว ไม่ทรงหนุ่มแน่นดังสมัย
เมื่อทรงปราบดาภิเษกใหม่ ๆ กองทัพ ๒ กองที่ไปประจำอยู่
ทางไกลได้ถูกเรียกให้มาประจำกรุงโยธยา คอยดูที่ท่าว่าพวก
ที่มาใหม่นี้จะมีบทบาทแข่งกร้าวประการใด ก็ไม่เห็นพวกใหม่
นี้กระทำการหักหาญประการใด เราไม่มีหลักฐานทางจาริก
กัมพูชาว่าพระองค์ทรงปฏิบัติแก้ปัญหาอย่างไร ทราบแต่
จาริกสุโขทัยหลักที่ ๒ ว่าพระองค์ทรงอภิเษกราชธิดาของ

พระองค์ให้กับพ่อขุนผาเมืองลูกคนโตของพ่อขุนศรีเน่านำม
ราชธิดาค้นจารีกระบพระนามว่า “นางสีขรมหาเทวี”
และยังพระราชทานพระบรรค์ชัยศรีและตำแหน่งยศ “ศรี-
อินทรปตินทราทิตย์” ให้แก่พ่อขุนผาเมืองอีกด้วย

นี่คือการสรุปความเห็นของข้าพเจ้าว่าพระเจ้าไชยวรมัน
ที่ ๗ ทรงผูกมิตรกับพ่อขุนนำถมนายทหารคนสนิทของ
เจ้าสามหลวงฟ้าการที่พระองค์ไม่ทรงหักห้ามกับพวกใหม่
คงเป็นเพราะพระองค์อยู่ในวัยชราอย่างหนึ่ง ประกอบกับพวก
ใหม่มีจริยาอัธยาศัยนุ่มนวล ไม่มีบทบาทผาดโผนครึกโครม
ความเป็นมิตรไมตรีจึงมีแก่ ๒ นคร นครเก่ากรุงยโสธรนคร-
ธมและนครใหม่แรกตั้งคือกรุงสุโขทัย พุทธศักราช ๑๗๖๑
จึงน่าจะเป็นปีแรกตั้งกรุงสุโขทัยและพ่อขุนนำถมจึงน่าจะได
รับการยกย่องว่าเป็นเจ้าแผ่นดินองค์แรกของกรุงสุโขทัย อาณา
เขตของสุโขทัยครั้งนั้นระบุไว้ในจารึกว่าเบื้องหรีดถึงยอด
เบื้องตีนนอนบอกแต่ระยะทาง ๒๐๐,๐๐๐ พายมคือ ๒๐๐,๐๐๐
วา คำนวณจากตัวเลขนี้คงถึงเขตเมืองราชบุรี — เพชรบุรี

และเมื่อสิ้นบุญพ่อขุนนำถม (จารีกระบพ่อกุณนำถม ตาย) จึงเกิดการปฏิวัติโดยขอมสมาตโฆลญล่ำพง ขอมที่ ปกครองเมืองล่ำพง เมืองโบราณนี้คงอยู่ในแคว้นเซลิยง แต่ ก็ถูกพ่อขุนผาเมืองรวมกำลังกับพ่อขุนบางกลางหาว^(๑) ปราบ- ปรามจนพ่ายแพ้หนีไป เมื่อพ่อขุนผาเมืองได้เมืองสุโขทัย คืบมาท่านจะมีเหตุผลอย่างใดไม่ปรากฏ ท่านกลับยกเมือง สุโขทัยให้แก่พระสหายของท่านคือพ่อขุนบางกลางหาว โดย อภิเชกให้เป็นเจ้าเมืองสุโขทัยพร้อมทั้งมอบพระขรรค์ไชยศรี และพระอิสริยยศ “ศรีอินทราปตินทราทิตย์” ด้วย

นี่คือการเริ่มราชวงศ์ “พระร่วง” ขึ้นที่เมืองสุโขทัย รว่ พ.ศ. ๑๗๘๑ (คือ ๒๐ ปี ภายหลังพ่อขุนนำถมแรกตั้ง กรุงสุโขทัย) โดยมีพระนามว่า พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ (แปลให้ง่ายขึ้นจากศรีอินทราปตินทราทิตย์) ราชวงศ์พระ- รว่ก็ได้ปกครองบ้านเมืองให้พสกนิกรชาวสุโขทัยได้ความสุข

๑. นามัน ศาสตราจารย์ บอช เซเคส์ อ่านว่า บางกลางท่าว แต่ ดร. ประเสริฐ ณ นคร ทดสอบดูเห็นว่า ที่ถูกควรอ่าน “บางกลางหาว” ข้าพเจ้าทดสอบดูแล้วเห็นด้วยกับ ดร. ประเสริฐ ณ นคร

ความเสมอภาคจบจนอีก ๒๐๒ ปีต่อมา (คือ พ.ศ. ๑๙๘๓) กรุงสุโขทัยจึงถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของราชอาณาจักรอยุธยา

เกี่ยวกับเชื้อสายของพ่อขุนบางกลางหาวที่ปรากฏนามว่า ขุนจิด — ขุนจิดนั้นข้าพเจ้ามีความเห็นว่าท่านพ่อขุนทั้งสองนี้คือขุนแห่งเมืองจิด ขุนแห่งเมืองจอด เป็นเมืองย่อม ๆ ปัจจุบันอยู่เลยเขตอำเภอฝางเข้าไปในอาณาเขตของพม่าแต่ก็อยู่ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำสาละวินเมืองจิด เมืองจอดนี้เห็นในแผนที่พม่าเขียนว่า Kyit, Kyawt อยู่ใกล้เขตเมืองนาย ในเอกสารภาษาไทยเก็บไว้ที่กองจดหมายเหตุ กรมศิลปากร เมืองจิดเขียนในสมัยรัชกาลที่ ๕ ว่า เมืองสิต และเมืองจอดเขียนว่าเมืองจวาด ถ้าบรรพบุรุษของพ่อขุนบางกลางหาวเป็นขุนปกครองเมืองเล็ก ๆ อยู่ระหว่างเมืองฝางและเมืองนายในเขตพม่าปัจจุบันเช่นนี้ การที่ท่านได้เปลี่ยนฐานะมาปกครองบ้านเมืองใหญ่ได้รับอภิเษกจากพระสหายผู้อาวุโสคือพ่อขุนผาเมืองและได้อิสรียศเป็นขุนศรีอินทราทิตย์ (และยังได้นางเสืองเป็นชายาผู้ซึ่ง ร. ๖ ทรงพระราชมิติในเรื่อง

เที่ยวเมืองพระร่วงว่าเป็นธิดาพ่อขุนผาเมือง) เช่นนี้ สิ่งดี
งามหลายสิ่งได้มาด้วยความ “เอื้อเฟื้อเกื้อกูล” จากพระ-
สหายพ่อขุนผาเมืองทั้งนั้น เอกลักษณ์ของสุโขทัย จึงอยู่
ที่ความเอื้อเฟื้อเกื้อกูลระหว่างชนชั้นปกครองของเราในสมัย
นั้น เป็นเอกลักษณ์ที่น่าชื่นชมยินดีแก่ลูกหลานในสมัยต่อ ๆ
มาอย่างไม่รู้ลืม

ข้าพเจ้าเสนอบทความนี้ให้แก่วารสารศรีนครินทรวิโรฒ
พิษณุโลกในคราวตั้งศูนย์สุโขทัยศึกษาครั้งนี้ ก็โดยเกริ่นเรื่อง
ราวของสุโขทัยไว้ให้ปรากฏ มีอยู่หลายตอนที่ข้อเท็จจริง
ไม่ติดต่อกัน การจะเชื่อมโยงให้ข้อเท็จจริงติดต่อกันต้องใช้
การตีความหมายซึ่งอาจถูกหรือผิดก็ได้ แต่ข้าพเจ้าก็ได้ตีความ
หมายจากการศึกษาขบคิดมาเป็นเวลานานพอสมควรคือ ๒๐ ปี
การที่ศาสตราจารย์ยอช เซเดส์ ได้เปิดสุโขทัยศึกษาเป็น
วิชาการในเมืองไทยแต่ พ.ศ. ๒๔๖๔ นับจนบัดนี้ก็กว่า ๕๐ ปี
แล้ว จึงเป็นการสมควรที่จะเชิญชวนให้พวกนิสิตนักศึกษา
และผู้ใฝ่ใจในเรื่องราวของกรุงสุโขทัยได้เข้ามามีส่วนร่วม
ศึกษาพิจารณาและสรุปด้วยความรอบคอบรัดกุมด้วย.

พ่อขุนนม ถม-พระ เจ้าไชยวรรณที่เจ็ด

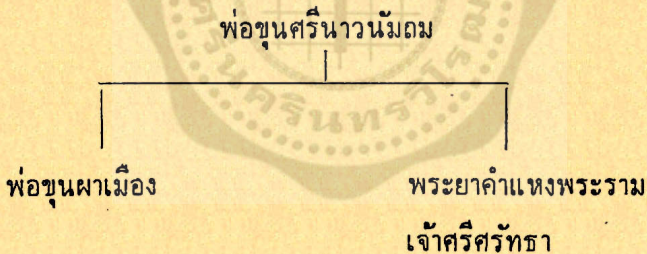
ขจร สุขพานิช

ข้าพเจ้าขอเสนอเรื่องราว
ประวัติศาสตร์ของไทย ก่อนสมัย
ราชวงศ์พระร่วงจะขึ้นครองราช-
อาณาจักรสุโขทัย เป็นระยะราว
๒๐ ปี ในระหว่างพุทธศักราช
๑๗๕๔—๑๗๗๔ ซึ่งเป็นอายุ

รัชกาลของพ่อขุนศรีนาวนัมถ ษัตริย์องค์แรกของสุโขทัย และเป็นพระสหายร่วมรบเคียงบ่าเคียงไหล่ของขุนจิต-ขุนจอต ผู้เป็นหัวหน้ากลุ่มชาวไทย (ใหญ่) ผู้ช่วยการปกครอง ดูแลสุขทุกข์ของราชอาณาจักรใหม่นี้ ในแคว้นเซลิยงและดินแดนตอนใต้ลุ่มน้ำเจ้าพระยาจนถึงเมืองราชบุรี—เพชรบุรี

อันที่จริง พระนามของพ่อขุนศรีนาวนัมถ หรือเรียกโดยย่อว่า พ่อขุนนัมถ ปรากฏอยู่ในจารึกวัดศรีชุม (จารึกกรุงสุโขทัยหลักที่ ๒) ถึง ๖ ครั้ง ยากที่จะผิดเพี้ยนหรือเกิดปัญหาว่าพระองค์มีตัวตนหรือไม่ พระองค์เป็น Historical Person ในประวัติศาสตร์ไทยอย่างแน่นอน และเป็นผู้อาวุโสอีกชั้นหนึ่งเมื่อเทียบกับพ่อขุนบางกลางหาว ผู้ต่อมาได้สืบครองกรุงสุโขทัยและเป็นผู้ตั้งราชวงศ์ซึ่งดำรงประวัติศาสตร์ของเราเรียกว่าราชวงศ์พระร่วง พ่อขุนนัมถเป็น “พ่อขุน” ส่วนบรรพบุรุษของพ่อขุนบางกลางหาวเป็นเพียง “ขุน” คือ ขุนจิต ขุนจอต ดังปรากฏในจารึกหลักที่ ๘ ข. (จารึกวัดพระมหาธาตุ) ดังนั้น เราก็พอจะกำหนดศักดิ์ฐานะของบรรพบุรุษพ่อขุนผาเมือง และพ่อขุนบางกลางหาวได้ดียิ่งแล้ว

เกี่ยวกับบุตรและหลานของพ่อขุนนมดม จารึกวัดศรีชุม
บอกไว้ดังนี้พ่อขุนนมดมมีบุตร ๒ คน คือพ่อขุนผาเมือง และ
พระยาคำแหงพระราม พ่อขุนผาเมืองจะมีบุตรหรือไม่จารึกไม่
ได้บอกไว้ ส่วนพระยาคำแหงพระรามมีบุตรชื่อ เจ้าศรีศรัทธา
ราชจุลามุนีรัตนลังกาทิป ซึ่งออกบวชและได้เป็นสังฆราชอยู่
ที่กรุงสุโขทัยและเพราะโอรสของท่านวายชนม์แต่เยาว์วัย ผู้
สืบเชื้อสายจากพ่อขุนนมดมก็หมดตัว จึงเป็นสายหรือราชวงศ์
ที่สั้นเพียง ๓ ชั่ว ดังจะเขียนเป็นสาแหรกได้ดังนี้

ราชธานีของพ่อขุนนมดมอยู่ที่กรุงสุโขทัย และจารึกวัด
ศรีชุมบอกอาณาเขตของราชอาณาจักรสุโขทัยครั้งแรกไว้ให้
ด้วย คือทางทิศเหนือ หรือตะวันตกเฉียงใต้ถึงเมืองฉอดทาง

ทิตได้บอกแต่ระยะทางไว้ว่า “สองแสนพยาม” ^(๑) หรือในราว ๘—๙ เท่าจากสุโขทัยถึงฉอด กำหนดได้ว่าถึงเขตราษฎร์บุรี—เพชรบุรี ส่วนอีก ๒ ทิศคือ ทิศเหนือจารึกกลบเลือนอ่านไม่ได้ ส่วนทางทิศตะวันออกจารึกไม่ได้บอกไว้ นี่เป็นเขตแดนที่กรุงสุโขทัยครอบครองเมื่อแรกตั้งราว ค.ศ. ๑๒๑๕ หรือ พ.ศ. ๑๗๕๘ ราชอาณาจักรสุโขทัยมีดินแดนครอบครองในลุ่มน้ำเจ้าพระยาตั้งแต่เมืองศรีสัชนาลัยลงมาจนถึงเมืองราชบุรี—เพชรบุรี

เฉพาะด้านตะวันตกหรือตะวันตกเฉียงใต้ จารึกบอกไว้ว่าถึงเมืองฉอด การที่จารึกใช้คำว่า “ถึงฉอด” จะรวมเมืองฉอดเข้าไว้ด้วย หรือพอถึงเขตเมืองฉอดก็หยุดแค่นั้นไม่ได้รวมเขตเมืองฉอดเข้าไว้ด้วย ก็ยังเป็นปัญหา ถ้าพ่อขุนนั้ยมกครองเมืองฉอดด้วย ต่อมาเมื่อเปลี่ยนราชวงศ์ใหม่ เป็นราชวงศ์พระร่วง การที่ขุนสามชนเจ้าเมืองฉอดมาท่อมืองตาก (ดังที่จารึกหลักพ่อขุนรามคำแหงบอกไว้) เราก็พอตีความหมายได้ว่า

๑. พยาม พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานอธิบายว่า คือ ระยะทางหนึ่ง

ขุนสามชน^(๒) ไม่ได้รู้เรื่องด้วยจึงแข็งเมืองและยังยกทัพมา
 รุกรานจะตีเมืองตากอีกด้วย บังเอิญถูกพระรามคำแหงโอรส
 องค์ที่ ๓ ของพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ต่อต้านจน “พ่ายหนี” ไป
 ราชอาณาจักรในรัชสมัยพ่อขุนรามคำแหงจึงรวมเมืองฉอดไว้
 ด้วย ตลอดจนถึงเมืองหงสาวดีและหัวเมืองทางฝั่งทะเลติด-
 เมืองเมาะตะมะจึงสุดเขตปกครองของกรุงสุโขทัยในรัชกาลนั้น

พ่อขุนนั้นก็มีเรื่องราวไว้น้อย จารึกวัดศรีชุมบอกไว้
 เรื่องสองเรื่อง คือ เรื่อง “วังช้าง” คือจับช้างป่ามาเลี้ยงให้
 เชื่องเพื่อใช้งาน และพ่อขุน “ตาย” ถ้าคำ ๆ นี้ตรงกับคำว่า
 “ตาย” และชื่อเมืองสุโขทัยติดตามมาอย่างใกล้ชิด เราก็จะตี
 ความหมายได้ว่า ท่านสิ้นพระชนม์ที่เมืองสุโขทัย แล้วเรื่อง-
 รวาทติดตามมาก็คือ เรื่องพ่อขุนบางกลางหาวเจ้าเมืองบางยาง

-
๒. การที่มีข่าวในหนังสือพิมพ์ลงฉบับประจำวันที ๑ กุมภาพันธ์
 ๒๕๒๐ ว่าจะมีการก่อสร้างอนุสาวรีย์ขุนสามชนที่แม่สอดนั้น เรา
 ชาวไทยจะรับฟังข่าวนี้อย่างไร เพราะการก่อสร้างอนุสาวรีย์ให้พ่อขุน
 สามชนนั้นจะเป็นการก่อสร้างอนุสาวรีย์ให้วีรบุรุษหรือให้ขบถ ถ้า
 พิจารณาเรื่องราวตามหลักฐานจารึก ผู้แข็งเมืองไม่ยอมขึ้นอยู่ใน
 การปกครองของราชธานีใครกันแน่ !!!

รวมกำลังกับพ่อขุนผาเมืองเจ้าเมืองราด เข้ารุมรบขับไล่ขอม-
สมาดโหลยล้าพงจนพ่ายแพ้หนีไป พ่อขุนผาเมืองจึงนำทัพมา
เมืองสุโขทัยและเข้าเมืองได้ “เวนเมืองแก่พ่อขุนบางกลางหาว
พ่อขุนบางกลางหาวมีสุเภาเพื่อเกรงแก่มิตรสหาย” คำในจารึก
มีเช่นนี้ ความยังขาดอยู่บ้าง จำต้องเติมความให้เต็ม มิฉะนั้น
ความหมายยังขาดหัวอยู่ ดังนี้

เมื่อพันธมิตรในสงครามกู้ชาติขับไล่ขอมสมาดโหลย-
ล้าพงผู้เข้ายึดเมืองสุโขทัยเมื่อพ่อขุนนั้มถมสิ้นพระชนม์แล้ว
พ่ายแพ้หนี ปัญหาใครจะเป็นผู้ครองกรุงสุโขทัยจึงเป็นปัญหา
ต่อมา แต่อาจมีผู้พยากรณ์ว่า ขอมสมาดโหลยล้าพงเป็นใคร
จู่ๆ ก็เข้ามายึดเมืองสุโขทัยจนถูกรุมรบขับไล่หนีไป เราทราบ
จากจารึกวัดศรีชุมว่า ที่ใกล้เคียงกับเมืองสุโขทัย มีเมืองชื่อ
“ล้าพง” ขอมผู้นี้คงเป็นเจ้าเมืองล้าพง อยู่ใต้การปกครองของ
กรุงสุโขทัย ครั้นพ่อขุนนั้มถมสิ้นพระชนม์แล้ว พ่อขุนผาเมือง
ผู้บุตรก็อยู่เสียที่เมืองราด (คือใกล้ลำน้ำป่าสัก ในเขตเมือง
หล่มสัก—เพชรบูรณ์) ห่างไกลจากเมืองสุโขทัย ขอมสมาด

เจ้าเมืองลำพองจึงเข้ายึดเมืองสุโขทัยและทำท่าจะประกาศตนเป็นกษัตริย์ พ่อขุนบางกลางหาวเจ้าเมืองบางยางก็เสนอตัวรวมเป็นพันธมิตรกับพ่อขุนผาเมืองในการกอบกู้ราชธานี แล้วก็เข้าโจมตีเมืองศรีสัชชนาลัยและเมืองบางขลังได้ ส่วนพ่อขุนผาเมืองโจมตีเมืองสุโขทัยได้ ต่างฝ่ายก็ต่างจะเวนเมืองที่ดีได้ให้กันและกัน

พ่อขุนผาเมืองตัดสินใจยกเมืองสุโขทัยให้แก่พระสหาย และยังยกอีก ๒ สิ่งอันประกอบพระเกียรติให้แก่พระสหายด้วย คือพระขรรค์ไชยศรีและพระนาม ซึ่งตนได้รับพระราชทานจากผีฟ้าเจ้าเมืองศรีโสธรปุระ คือพระนามศรีอินทราธิบดียศ พระนามนี้พ่อขุนผาเมืองได้รับพระราชทานพร้อมด้วย “ลูกสาวของผีฟ้า” ชื่อนางสีขรรฆาเทวีกับพระขรรค์ไชยศรี

“ผีฟ้าเจ้าเมืองศรีโสธรปุระผู้นี้เป็นใคร ?” จากผลการค้นคว้าของศาสตราจารย์ ยอร์ช เซเดส์ ผีฟ้าผู้นี้ คือพระเจ้าไชยวรมันที่เจ็ด กษัตริย์ราชแห่งนครธม

จากหนังสือของศาสตราจารย์ยอร์ช เซเดส์^(๑) ท่านเล่าประวัติของพระเจ้าไชยวรมันที่ ๗ ไว้ว่า พระองค์ประสูติเมื่อ ค.ศ. ๑๑๒๕ โดยเป็นโอรสของพระเจ้าธรณินทรวรมันที่ ๒ และเป็นพระอนุชาของพระเจ้ายโสธรวรมันที่ ๒ ในรัชกาลของสมเด็จพระราชบิดาและของสมเด็จพระเชษฐาธิราช พระองค์เสด็จไปรบพุ่งกระทำศึก ณ ประเทศจัมปาทางทิศตะวันออกของประเทศกัมพูชา เป็นศึกยืดเยื้อขับเคี่ยวกันเป็นเวลา ๑๐ กว่าปี พอดีเกิดขบถขึ้นที่นครธม และพระเชษฐาธิราชถูกปลงพระชนม์ ขบถได้ขึ้นสืบครองราชสมบัติภายใต้นามาภิไธยว่า “ตริภูวนาทิตย์วรมัน” เจ้าไชยวรมันเมื่อทราบข่าวก็เสียใจแล้วจะกลับมาช่วยพระเชษฐาธิราชก็ไม่ทันการ จึงชும்รอโอกาสอยู่ถึง ๑๑ ปี พอดีกองทัพจามยกกำลังมาทางเรือเข้าทางปากแม่น้ำโขงเข้าจู่โจมนครธมเข้าเมืองได้ก็จับตัวพระเจ้าตริภูวนาทิตย์วรมันประหารแล้วยึดครองนครธมปกครองบ้านเมือง เจ้าไชยวรมันจึงควบคุมกำลังออกต่อสู้ปราบปรามกองทัพจามและ

๑. G. Coedes : The Indianized States of Southeast Asia. Kuala Lumpur, 1968 pp. 169-177

ปราบได้สำเร็จ แต่ต้องใช้เวลาถึง ๔ ปี จึงกอบกู้บ้านเมืองได้สำเร็จ ขณะที่พระองค์อภิเษกเป็นพระเจ้าแผ่นดินนั้น เป็น ค.ศ. ๑๑๘๑ พระองค์ทรงพระชนม์ได้ ๕๖ พรรษาแล้ว

ในการปฏิสังขรณ์ซ่อมแซมบ้านเรือนและสร้างถาวรวัตถุขึ้นใหม่ในนครธม พระองค์ต้องใช้เวลาอีก ๑๐ ปี และแรงงานที่ทรงใช้ จารึกหลักพระบรรค์ไชยศรีระบุจำนวนทาสเชลยให้ไว้ คือ ๓๐๖๓๗๒ คนทั้งหญิงทั้งชาย หญิงชายเชลยศึกกว่า ๓ แสนคนนี้ จารึกหลักเดียวกันระบุว่า เป็นคน ๔ เชื้อชาติ คือ จาม, ยวน,^(*) พม่าและรามัญ นอกจากถาวรวัตถุในนครธม ซึ่งทรงสร้างด้วยศิลาอันยังปรากฏซากให้เห็นทุกวันนี้ พระองค์ยังได้โปรดให้สร้างถนน ที่พักร้อนและโรงพยาบาลอีกมากมายหลายแห่ง เป็นการสร้างเพื่อประโยชน์สุขของประชาราษฎร์กัมพูชา เมื่อนครธมและบรรดาหัวเมืองได้รับการปฏิสังขรณ์ปรุ่รงแต่งตลอดจนมีหนทางการคมนาคมติดต่อกับเมืองหลวงได้

* ยวน เป็นการตีความหมายใหม่ของข้าพเจ้า ศาสตราจารย์เซเคส์ตีความหมาย Yavana ว่าเป็น ญวนดังเก็บ คำนี้อยู่ใน R.C. Majumdar : Inscriptions of Kambuja pp. 475-477

สะดวกเสร็จสิ้นแล้ว พระองค์ก็จัดส่งกำลังทัพไปบูรณจัมปานครอีกครั้งหนึ่ง เป็นการรบพุ่งยึดครองประเทศนั้นร่วม ๒๐ ปี จนสิ้นรัชกาลเมื่อราว ค.ศ. ๑๒๑๙ เมื่อพระองค์ทรงพระชนมายุได้ ๙๔ พรรษา

สี่ปีสุดท้ายในรัชกาลของพระองค์ มีสิ่งหนึ่งเกิดขึ้นโดยยังหาคำอธิบายไม่ได้ คือพระองค์ทรงเรียกส่วนหนึ่งของกองทัพยึดครองจัมปานครกลับนครธม ดูจะเป็นการเตรียมพร้อมไว้ต่อต้านศัตรูปัจเจกบุคคลที่คุกคามราชอาณาจักรของพระองค์ แต่ก็ไม่มีจารึกหลักใดบันทึกการศึกสงครามหรือระบุว่ามีการสู้รบใหม่โผล่ขึ้น ณ ทิศทางใด การทรงเรียกกองทหารส่วนหนึ่งกลับจากจัมปานครจึงยังหาคำอธิบายไม่ได้

ใน ค.ศ. ๑๒๑๕ (คือสี่ปีสุดท้ายในรัชกาลพระเจ้าไชยวรมันที่ ๗) พงศาวดารไทยใหญ่เมืองเมาะ (หรือโม) ฉบับ Ney Elias ตรวจสอบมีเรื่องเจ้าสามหลวงฟ้า พระอนุชาของพระเจ้าแผ่นดินเมืองเมาะ กริษาทัพลงมาในลุ่มน้ำเจ้าพระยาระบุเมืองที่ทรงตีได้คือ เมืองอโยธยาและระบูกเมืองหนึ่งที่แคว้นเซลิยงคือเมืองแก่งหลวง จากรายชื่อกว่า ๓๐ เมือง

ที่กองทัพเจ้าสามหลวงฟ้าตีได้^(๑) ข้าพเจ้าขอระบุเพียง ๒ เมืองนี้เพื่อให้เรื่องราวรวบรัด แล้วเจ้าสามหลวงฟ้าก็กลับเมืองมาเพื่อเตรียมทัพไปขยายขอบเขตการณรงค์ของพระองค์ยังแคว้นอัสสัมต่อไป (เนอีเลียส ระบุว่าเจ้าสามหลวงฟ้ากรีธาทัพไปรุกรบและตั้งราชอาณาจักรไทยอาหมใน ค.ศ. ๑๒๒๕ คือ ๑๐ ปี ภายหลังการลงมาตีเมืองโยธยา)

การที่พงศาวดารไทยใหญ่ฉบับดังกล่าว ระบุการกรีธาทัพของเจ้าสามหลวงฟ้าลงมาเหยียบที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยาใน ค.ศ. ๑๒๑๕ และในพระราชประวัติของพระเจ้าไชยวรมันที่ ๗ มีเรื่องราวของการทรงเรียกส่วนหนึ่งของกองทัพยึดครองจัมปานครกลับนครธม ดูจะเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน และการที่เจ้าสามหลวงฟ้าเสด็จกลับราชอาณาจักรไทยใหญ่ ไม่ทรงยึดครองดินแดนที่ทรงตีได้ในลุ่มน้ำเจ้าพระยาก็เป็นการอธิบายได้ว่าเหตุใดจารึกกัมพูชาในปลายรัชกาลพระเจ้าไชยวรมันที่

๑. รายละเอียดอยู่ในบทความของข้าพเจ้าใน JSS, Vol, XLIV Pt 2, for August 1956 ชื่อ Was Nam Thom the First King of Sukhodaya ?

๗ จึงไม่ได้บันทึกเรื่องสงครามการรบพุ่งไว้ให้ทราบ ทั้งนี้ก็
เพราะไม่มีการรบพุ่งระหว่างกองทัพของเจ้าสามหลวงพ้ากับ
กองทัพของพระเจ้าไชยวรรณที่ ๗

ในหลักฐานประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะศิลาจารึกมกระบุ
สิ่งใด ๆ ขึ้นแล้วก็ไม่มีการต่อเนื่องทำให้จำต้องเติมช่อง
ว่างให้เต็มพอที่จะเห็นภาพต่อเนื่องในครั้งกรุงสุโขทัยแรกตั้ง
เพราะเมื่อมีการระบุพ่อนั้นนับถว้เป็นเจ้าเมืองสุโขทัย และ
ตายที่เมืองสุโขทัย ท่านจะเป็นใครมาจากไหน จารึกไม่ได้
บอกไว้ แต่ระบุขุนอีก ๒ ท่านในรุ่นราวคราวเดียวกัน คือ
ขุนจิต—ขุนจอต ข้าพเจ้าได้ตรวจดูแผนที่ประเทศพม่าปัจจุบัน
เห็นชื่อเมืองจิต เมืองจอตอยู่ในกลุ่มธานีเมืองนาย เหนือ
เมืองเชียงใหม่ไปไม่ห่างไกลนัก ในแผนที่เขาเขียนชื่อเมือง
ทั้งสองนี้ว่า Kyit และ Kyawt อักษร Ky เสียงพม่าตรงกับ
เสียง จ (เช่นเงินตราพม่า Kyat ออกเสียงเป็น จิต) คือเมือง
จิต. เมืองจอต และขุนหรือผู้ครองเมืองทั้ง ๒ ย่อมเรียกว่า
ขุนจิต ขุนจอต ตรงกับที่ระบุไว้ในจารึกหลักวัดพระมหาธาตุ

(หลักที่ ๘ ข.) จารึกหลักนี้บางทีก็เรียกกันว่า “หลักปู่หลาน
สบถกัน”

ในการเดินทางครั้งหนึ่งของข้าพเจ้าในการแสวงหา
ความรู้ เมื่อ ค.ศ. ๑๙๕๙ ข้าพเจ้าได้แวะไปพักที่เมืองตองยี
อันเป็นเมืองหน้าด่านที่จะเข้ายังแคว้นไทยใหญ่สหภาพพม่า
ข้าพเจ้าได้สอบถามข้าราชการของพม่า ชื่อขุนอู๋^(๑) ถึงหลัก
เกณฑ์ความนิยมใช้เกี่ยวกับ เจ้าและขุน ขุนอู๋จึงเจรจาด้วย
ภาษาไทยได้ดีว่า เจ้ามีลูกจะต้องเป็นเจ้าเรื่อยไป และขุนมี
ลูกก็จะได้เป็นขุนเรื่อยไป ยกเว้นมีเรื่องอื่นมาเกี่ยวพัน นี่เป็น
เกณฑ์นิยมของไทยใหญ่

ข้าพเจ้าก็นำมาคิดต่อได้ว่า ถ้าขุนในเขตไทยใหญ่มาได้
เป็นผู้ครองแคว้นบ้านเมืองใหม่ เช่น แคว้นเซลิ้ง ท่าน
ก็จะเปลี่ยนเป็นพ่อขุน ลูกของท่านก็เป็นพ่อขุน (ผาเมือง)
หรือไม่ก็เป็นพระยา (คำแหงพระราม) แต่ถึงขั้นที่ ๓ อาจ

๑. เรื่องละเอียดปรากฏอยู่ในบทความ “ลายสีไท” บทความเขียน
ขึ้นที่พิมพ์ใน “สยามสมัย” รายสัปดาห์ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๔

เปลี่ยนไปตามฐานะศักดิ์ชั้นเป็นเจ้าได้ เช่น เจ้าศรีศรัทธาราช
จุลามุนีรัตนลังกาทิป ดังปรากฏในจารึกวัดศรีชุมนั้น

ช่องโหว่ที่จารึกวัดศรีชุมไม่ได้บอกไว้ ทั้ง ๆ ที่ก็บอกไว้
บ้างแล้วก็คือ ผีฟ้ากรุงยโสธร พระราชทานราชธิดาชื่อ
พระนางสิขรมหาเทวี พระราชพระขรรค์ไชยศรี และนาม
เกียรตินิยสให้พ่อขุนผาเมืองราชบุตรของพ่อขุนศรีนาวนัมถ์ ที่
จารึกบอกไว้เช่นนั้น แต่ก็ไม่ได้บอกเหตุผลไว้ เราท่านก็จำ
ต้องแสวงหาเหตุผลเอาเองว่า เหตุใดพระองค์จึงทรงพระ-
ราชทานถึง ๓ อย่างเช่นนั้น ให้แก่บุคคลใหม่ในเขตติดต่อ
กับกัมพูชา

เหตุใดพระเจ้าไชยวรมันที่ ๗ ซึ่งตอนนั้นทรงพระชนม์
ได้ ๕๐ พรรษาแล้ว จึงมีพระเมตตาต่อพ่อขุนผาเมืองมากมาย
ถึงเพียงนี้ ? ข้าพเจ้าตอบตนเองว่า

- ๑) เพราะพระองค์ทรงพระชรามากแล้ว
- ๒) พระองค์ทรงเห็นพวกมาใหม่ในแคว้นเขลียงสงบ
เสถียร ไม่ก่อเหตุรุกรานใคร

๓) พระองค์ทรงเห็นว่าน่าจะคบไว้เป็นมิตรดีกว่าเป็นศัตรู ชีวิตในเบื้องปลายของพระองค์ก็จะสุขสงบ

๔) จึงทรงติดต่อกับพ่อขุนนมธม เสนอให้ผูกพันกันเป็นพระญาติ โดยทรงมอบเจ้าหญิงกัมพูชาให้สมรสกับเจ้าชายพวกที่มาใหม่นี้ พ่อขุนผาเมืองจึงได้อภิเษกกับพระนางสิขรมหาเทวี

๕) เนื่องจากการเป็นพระญาติกับมหาอาณาจักรกัมพูชา อาณาจักรใหม่ของไทยจึงสามารถตั้งมั่นอยู่ได้ใน ๒๐ ปีแรก

นี่เป็นเหตุผลที่ข้าพเจ้าตอบตัวเอง และความสำคัญของเหตุผล ๕ ข้อ มีข้อแรกเป็นประการสำคัญที่สุด คือพระเจ้าไชยวรมันที่ ๗ ทรงเจริญพระชนมายุถึง ๙๐ พรรษาแล้ว ถ้าพระองค์ยังทรงพระเยาว์กว่านั้นเช่นขนาด ๖๐—๗๐ เรื่องราวก็จะเป็นอีกอย่างหนึ่ง

แต่นั้นแหละ ชีวิตของชาติในบางครั้งก็ต้องมีเหตุบังเอิญ จะเรียกว่าโชคหรือวาสนาก็ได้ที่นายทหาร ๓ นายของเจ้าสามหลวงฟ้า คือ พ่อขุนนมธม และขุนจิต ขุนจอต ได้ครอบครองแก้ววันเซียงโดยราบรื่นเป็นปกติสุข มีอาณาเขตบอแก้วไว้ให้

ทราบ ๒ ทิศ และสืบลูกสืบหลานต่อมา จนคนในชั้นหลัง
ต่างขนานนามว่าราชวงศ์พระร่วง ราชวงศ์ที่อุบัติขึ้นในเขต
ไทยใหญ่ แล้วจึงมาตั้งรกรากใหม่อยู่ในลุ่มน้ำเจ้าพระยา เมื่อ
พ.ศ. ๑๗๕๘ ดำรงชีวิตของรัฐเอกราชเรื่อยมาจนถูกผนวก
เข้าในราชอาณาจักรอยุธยาเมื่อ พ.ศ. ๑๘๘๑ (ปีที่พระราชนิ
พนธ์พงศาวดารฯ ฉบับหลวงประเสริฐภูมิข้อความว่า “ครั้งนั้น
เห็นน้ำพระเนตรพระพุทธรเจ้าพระชินราชตกออกมาเป็น
โลหิต”) สิริรวมสมัยเอกราชของสุโขทัยได้ ๒๒๓ ปี หรือ
หย่อนกว่านี้เล็กน้อย ตอนพระมหาธรรมราชาที่ ๒ ยอม
ออกมาถวายบังคมขุนหลวงพะงั่ว

บทความนี้ขอจบลงเพียงนี้ ยังทั้งปัญหาไม่ได้ตอบคือ
เหตุใดพ่อขุนผาเมืองจึง “เวน” เมืองสุโขทัยให้แก่พระสหาย

บรรณานุกรม

1. G. Coedes *The Indianized States of Southeast Asia* Kuala Lumpur, 1968 pp. 169-177.

2. R.C. Majumdar "Inscriptions of Kambuja" *The Asiatic Society*. Calcutta, 1953, pp: 475-477.

3. Kachorn Sukhabanij "Was Nam Thom the First King of Sukhodaya?" *JSS*. for August 1956.

4. ขจร สุขพานิช "ลายสือไทย" *สยามรัฐรายสัปดาห์*
ธันวาคม, ๒๕๐๔

หมายเหตุ :-

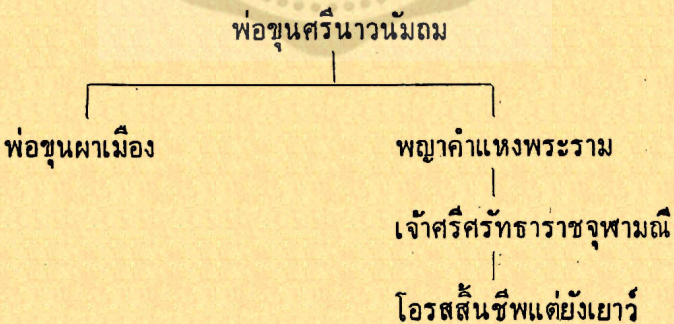
เรื่องของพ่อขุนศรีนาวนัมถ

ครั้งหนึ่ง นานมาแล้ว
ขณะที่ข้าพเจ้าเข้าไปศึกษา
ยังสถาบันเล็ก ๆ แห่งหนึ่ง
ในกรุงลอนดอน อันมีชื่อว่า
School of Oriental & African
Studies มหาวิทยาลัย
ลอนดอนวันหนึ่งข้าพเจ้ายืม
หนังสือออกมาศึกษาเล่มหนึ่ง
หนังสือนั้นมีชื่อว่า ประชุม
ศิลาจารึกภาคที่ ๑—จารึกกรุง
สุโขทัย พลิกผ่านหลักที่หนึ่ง
อันเป็นจารึกรามคำแหง มา

ถึงหลักที่ ๒—จารึกวัดศรีชุม
ในด้านแรกของจารึกหลักที่
๒ นี้ อ่านพบพระนามของ
พ่อขุนศรีนาวนัมถ ถึง ๗
ครั้ง ว่า พระองค์ทรงสร้าง
เจดีย์, พระองค์ทรงออกจับ
ช้างป่า, และพระองค์ “ตาย”
ณ กรุงศรีสัตนาลย สุโข-
ทัย ทำให้หยุดคิดว่า เรื่อง
ราวของพ่อขุนผู้นี้ช่างแปลก
แท้ ๆ คือแปลกในแง่ที่ว่า
ทำไมไม่มีใครในเมืองไทย

จะกล่าวถึง เรื่องราวของพระองค์เสียเลย อย่างดีก็มีการกล่าวถึงพ่อขุนผาเมือง และหลานของพ่อขุนผาเมือง ที่มีชื่อว่า เจ้าศรีศรัทธารัตนมณีลังกาทวี่ป ครั้นพลิกผ่านในหน้าต่อ ๆ ไป จึงไปพบว่า เจ้าศรีศรัทธา นั้น พ่อของพระองค์มีชื่อว่า พญาคำแหงพระราม เป็นผู้ไม่ใส่ใจในการรบทัพจับศึก แต่นิยมชมชอบในการแสวงหาและชื่นชมใน “หมอนแพร” คือ สิ่งสวยงามต่าง ๆ ทำนองเป็น art connoisseur ไม่นิยมใน war-like art.

เมื่อได้ความสัมพันธ์ระหว่าง ๔ พระนามจากจารึกหลักที่ ๒ เช่นนี้แล้ว ข้าพเจ้าจึงสร้างสาแหรก เพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างท่านทั้ง ๔ ให้กระจ่างขึ้น คือ

จากสาแหรกดังกล่าว จึงเห็นได้ชัดว่า โอรสของพ่อขุนศรีนาวนัมถมี ๒ องค์ คือพ่อขุนผาเมือง และพระอนุชา คือ พญาคำแหงพระราม และจากพญาคำแหงพระราม จึงเกิดโอรส ผู้ทรงพระนามว่า เจ้าศรีศรีทรรฆราชจุฬามณี และเจ้าศรีศรีทรรฆามีโอรส องค์หนึ่ง ตายแต่ยังเล็ก และเพราะการตายของโอรสองค์น้อยนี้ เจ้าศรีศรีทรรฆา จึงทรงเหนื่อยหน่ายในวิภวสงสารจึงออกบวช และรุดงค์ไปในถิ่นฐานต่าง ๆ ของบ้านเมือง และในที่สุดเดินทางผ่านอินทียไปยังเกาะลังกา ได้บวชเรียนอีกครั้งหนึ่งที่เกาะลังกา และในที่สุดเมื่อพระองค์ทรงแก่เฒ่าแล้ว ก็กลับยังกรุงสุโขทัย เมื่อเสด็จกลับ เป็นรัชกาลพญาเลอไทและในรัชกาลนี้ เจ้าศรีศรีทรรฆาจึงได้เป็นสังฆราชเป็นสงฆ์อธิบดียิ่งใหญ่ในกรุงสุโขทัย

สำหรับนักศึกษาในวิชาประวัติศาสตร์ไทย โดยเฉพาะในสมัยสุโขทัย ราชวงศ์พระร่วงหรือก่อนหน้านั้น เรื่องราวของราชวงศ์ “ศรีนาวนัมถ” ย่อมเป็นของใหม่ ไม่ปรากฏในตำรากระทรวงศึกษาธิการหรือแม้ในหนังสือของผู้ยิ่งใหญ่ในวิชานี้มาก่อน เช่นสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ หลวง

วิจิตรวาทการ หรือแม้แต่ในหนังสือของศาสตราจารย์ ยอร์ช
เซเดส

ทำไม พระนาม “พ่อขุนศรีนาวนัถม” อันปรากฏถึง ๗
ครั้ง ในจารึกสุโขทัยหลักวัดศรีชุม จึงไม่มีนักศึกษาคนใด
ยอมรับและกล่าวถึงในเรื่องราวประวัติศาสตร์ของสมัยสุโขทัย?

คำตอบคำถามนี้ ที่ข้าพเจ้านึกได้ก็คือ “เดินตามรอย
ผู้ใหญ่หมาไม่กัด”

ก็ไม่มีผู้ใหญ่คนใดกล่าวอ้างถึงพระองค์ ใครจะเอามือชุก
หีบออกหน้ารับผิดชอบ

ข้าพเจ้าจำได้ว่า เมื่อบทความภาษาอังกฤษของข้าพเจ้าได้
ตีพิมพ์ในวารสารสยามสมาคมเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๘ แล้ว คุณเจริญ
ไชยชนะ ผู้แต่งตำราประวัติศาสตร์ไทยจำหน่ายในเวลานั้น
ได้แวะไปปรึกษาคุณอาจารย์ในคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย เพื่อขอคำปรึกษาจากคุณอาจารย์ในสถาบันนั้น
โดยเฉพาะได้พบปะและขอคำปรึกษาจากอาจารย์ มรว.
สุนนชาติ สวัสดิ์กุล แล้ว คุณเจริญฯ ก็นำคำปรึกษาที่ได้
จากอาจารย์ สุนนชาติ สวัสดิ์กุล มาเล่าให้ข้าพเจ้าฟังว่า:—

“เรื่องพ่อขุนศรีนาวนัถมนี้ ปล่อยให้ นายขจร ฯ พล่ามไปคนเดียวเถิด เพราะไม่มีผู้ใหญ่คนใดกล่าวถึงเลย.....”

นั่นเป็นเรื่องราวก่อน พ.ศ. ๒๕๐๐ ซึ่งคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นศูนย์กลางชี้ขาดโชคชะตาความก้าวหน้าของคณาจารย์ในสาขาประวัติศาสตร์ไทย และคณาจารย์เหล่านี้ก็เป็นข้าราชการผู้อยู่ใต้อาณัติของรัฐบาลไทย

แต่ข้าพเจ้า นายขจร สุขพานิช ไม่ได้เป็นข้าราชการ จึงไม่อยู่ในอาณัติ หรือความเห็นดีเห็นชอบของข้าราชการผู้ใด

ข้าพเจ้ายึดถือข้อเท็จจริง ตามที่ปรากฏในจารึกสุโขทัย เป็นจารึกภาษาไทยที่ใคร ๆ ก็ตรวจสอบและตีความหมายเอาเองได้ ไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตนเองในทางวิชาการตามความเห็นดีเห็นชอบของข้าราชการผู้ใด หรืออีกนัยหนึ่ง ข้าพเจ้าถือว่าในทางวิชาการไม่มีผู้ใดเป็นศาลฎีกา เรื่องราวในวิชาการประวัติศาสตร์ไทย จำต้องรวบรวมเป็นข้อมูลสะสมไว้ในธนาคารข้อมูล และวันใดมีข้อมูลเพียงพอก็อาจสรุปเป็นข้อ

เท็จจริงได้ชั้นหนึ่งก่อน หรืออีกนัยหนึ่ง ขมวดเป็นปมไว้สำหรับยึดเหนี่ยวต่อไป

อันที่จริง วิธีปฏิบัติแต่ก่อนสะดวกสบายแก่นักศึกษารุ่นหลังเป็นอันมาก คือเมื่อท่านผู้ใหญ่เอ่ยอ้างถึงเรื่องอะไร คนรุ่นหลังก็ยึดถือคำเอ่ยอ้างนั้นเป็นบันทัดฐาน สะดวกสบายแก่ทุกฝ่ายด้วยประการทั้งปวง

แต่เมื่อไม่มีผู้ใหญ่ท่านใดเอ่ยอ้างถึง “พ่อขุนศรีนาวนัมถ” จะหมายความว่า ท่านผู้นี้มิได้มีตัวตน บทบาท หรือเกียรติคุณแต่อย่างใดหรือ?

ตรงนี้เองที่ข้าพเจ้ามีความเห็นว่า เป็นจุดแบ่งแยกระหว่างนักศึกษาที่ปฏิบัติตัวเป็นเด็ก คอยให้ผู้ใหญ่ต้องชักจูงในการเดินเหิน กับนักศึกษาที่เติบโตใหญ่ พยายามพึ่งตัวเองในการเคลื่อนไหว เพราะจะไม่มีผู้ใหญ่คนใดอยู่ค้ำฟ้าคอยประคองประหม่อมชักจูงให้คนรุ่นใหม่ได้เดินเหินเคลื่อนไหว

ใครจะสมควรเป็นลูกศิษย์ อาจารย์ มรว. สุนทราธิสวัสดิกุล ข้าพเจ้าก็ไม่ว่าอะไร ข้าพเจ้าปล่อยให้แต่ละคนใช้สิทธิเลือกเดินเหินตามความต้องการของแต่ละคน เมื่อจะสมควร

“เดินตามรอยผู้ใหญ่” ต่อไป ก็สุดแล้วแต่ท่าน แต่ข้าพเจ้า
 ขอนำแฉวัดจากมาสร้างแนวการค้นคว้าใหม่ โดยไม่คำนึงว่ามี
 ผู้ใหญ่คนใดเคยกล่าวอ้างไว้ก่อนหรือไม่

และจากเรื่อง Was Nam Thom the 1st King of
 Sukhodaya ? จึงถึงประเด็นสำคัญ คือ ราชวงศ์พระร่วงมา
 จากไหน ? หรืออีกนัยหนึ่งราชวงศ์พระร่วงเป็นราชวงศ์ท้อง
 ถิ่นที่แคว้นขลิย หรือว่า ท่านมาจากที่อื่น ห่างไกลจาก
 แคว้นศรีสัชนาลัย — สุโขทัย เป็นการทลวงผ่านภูมิศาสตร์
 ท้องถิ่นไปสู่ a far distant horizon คือ The Shan states
 ซึ่งในระดับเส้น latitude ของโลกห่างกันเพียง ๓°—๔° องศา
 แต่ในสภาพความเป็นจริง ย่อมห่างกันสุดหล้าฟ้าเขียวทีเดียว

และเมื่อได้กล่าวถึงราชวงศ์พระร่วงเช่นนั้นแล้ว ก็วกมา
 กล่าวถึงราชอาณาจักรกัมพูชา ซึ่งมีอำนาจยิ่งใหญ่ในรัชกาล
 พระเจ้าไชยวรมันที่ ๗ คือให้พื้นฐานอำนาจการเมือง ในขณะที่
 ที่ราชวงศ์พระร่วงจะแผ่ขึ้นไปปกครองศรีสัชนาลัย — สุโขทัย

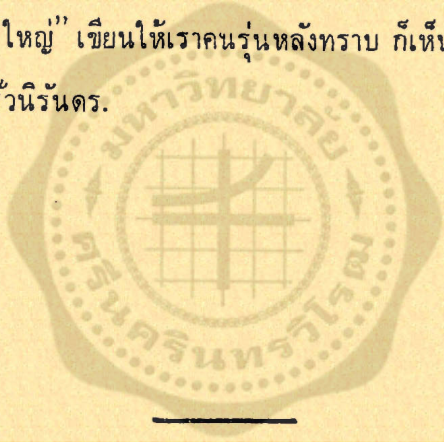
จากเรื่องราวของพ่อขุนศรีนาวนัมถม แล้วถึงบทบาท
 ของพ่อขุนผาเมือง และพระสหายของท่าน คือ พ่อขุนบาง

กลางหาจนพ่อขุนบางกลางหาวได้รับอภิเษกจากพระสหาย
ได้เป็นกษัตริย์กรุงสุโขทัย ในพระนามพ่อขุนศรีอินทราทิตย์
ผู้สถาปนาราชวงศ์พระร่วงในหน้าประวัติศาสตร์ไทยแต่ราว
พ.ศ. ๑๗๘๑ เราก็ได้ทราบเบื้องหลังของสองรัชกาล ที่ปู-
พื้นฐานให้ราชวงศ์พระร่วงได้รับความสะดวกสบายไม่น้อย
เรื่องราวต่าง ๆ เหล่านี้ ไม่มี “ผู้ใหญ่อ่านใจ” เขียนไว้ให้
คนรุ่นหลัง เราต้องสร้างเรื่องราวขึ้นมาเอง ทดสอบความถูกต้อง
ของเรื่องราวด้วยตนเอง จึงพอได้เรื่องราวของพ่อขุนศรีนาว-
นัมม และลูกหลานของพระองค์ในหน้าประวัติศาสตร์ไทย

และจากการสัมภาษณ์ที่จังหวัดพิษณุโลก เมื่อ ๑—๓
สิงหาคม ๒๕๒๐ เรื่องราวจะแตกออกไปอีกหลายกระแส
กระแสสำคัญก็คือ พ่อขุนศรีนาวนัมม นอกจากมีโอรส
สองท่าน คือ พ่อขุนผาเมืองและ ญาคำแห่งพระราม น่าเชื่อ
ว่า พระองค์ ทรงมีธิดาองค์หนึ่ง ซึ่งจารึกไม่ได้ระบุไว้ แต่
ธิดาองค์นี้ พ่อขุนศรีนาวนัมมเอง หรือ โอรสของท่าน พ่อ
ขุนผาเมือง อภิเษกเป็นชายา พ่อขุนบางกลางหาว ประสูติ-
โอรส ทรงพระนามว่า “พ่อนัมม” (ในจารึกระบุพระนาม

ไว้ว่า บู้พญาวันมัทม) หลานตาของพ่อขุนศรีนาวนัมถม
และหลานลุงของพ่อขุนผาเมือง.

เรื่องราวของพ่อขุนศรีนาวนัมถม กำลังแตกกิ่งก้านสาขา
ต่อไป ซึ่งไม่มี “ผู้ใหญ่” คนใดเขียนไว้ให้เราทราบ ถ้าจะ
รอให้ “ผู้ใหญ่” เขียนให้เราคนรุ่นหลังทราบ ก็เห็นจะต้องรอ
— รอไปชั่ววันรันดร.

ใครคือผู้แต่งพระ ราชพงศาวดาร กรุงศรีอยุธยา?

ขจร สุขพานิช

ข้าพเจ้าเขียนเรื่องนิติน เพื่อ
เป็นการเสนอแก่ผู้สนใจและ
บรรดาคณาจารย์ในวิชาประวัติ-

ศาสตร์ไทยให้ร่วมกันพิจารณาว่าความคิดเห็นนี้จะมีส่วนจริง
 มากน้อยเพียงไร และข้อเสนอในตอนสรุปจะได้ยึดถือได้
 หรือไม่ อันที่จริงข้อเรื่องก็ค่อนข้างยาวอยู่แล้ว แต่ถ้าจะให้
 ได้ใจความสมบูรณ์ จำเป็นที่จะเรียกให้เต็มว่า “พระราช-
 พงสาวดารกรุงสยาม — ความเป็นมาและการจัดลำดับความ
 สำคัญเมื่อเปรียบเทียบกับพระราชพงสาวดารฉบับอื่น ๆ เท่าที่
 มีอยู่”

พระราชพงสาวดารกรุงสยาม มีสร้อยต่อท้ายว่า ฉบับ
บริติชมิวเซียม สำนักพิมพ์ก้าวหน้า ๘๘๒ วังบูรพา พระนคร
 ได้รับอนุญาตจากกรมศิลปากร ให้ตีพิมพ์จำหน่ายแต่ พ.ศ.
 ๒๕๐๗ คือ ๘ ปีมาแล้ว ขณะนี้^๕ซื้อหาได้ยากจะมีเหลือจำหน่าย
 อยู่เล่มสองเล่มก็แต่ห้องจำหน่ายหนังสือ หอสมุดแห่งชาติ
 ท่าवासกรี โดยเจ้าหน้าที่ต้องไปหยิบออกจากกุฎงเก็บหนังสือ
 ท่านที่ยังไม่ได้ซื้อหาไว้จำต้องรองจนกว่ากรมศิลปากรจะอนุญาต
 ให้มีการพิมพ์จำหน่ายอีกครั้งหนึ่งจึงจะซื้อหาไว้ด้วยความ
 สะดวกจากร้านหนังสือทั่วไป

ในการอนุญาตให้สำนักพิมพ์ก้าวหน้าพิมพ์จำหน่ายเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๗ กรมศิลปากร โดยหัวหน้ากองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ในเวลานั้น (คุณตรี อมาตยกุล) ได้ทำคำชี้แจงไว้ในคำนำหนังสือนั้นแล้ว ว่าหนังสือฉบับนี้เป็นสมบัติของบริติชมิวเซียม ประเทศอังกฤษ โดยเจ้าของนำไปมอบให้ คือ J. Hurst Hayes Esquire เมื่อวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๔๘ และอีก ๑๐ ปีต่อมา (ค.ศ. ๑๙๕๘) ขำพเจ้า (นายขจร สุขพานิช) เป็นผู้ไปพบและขอถ่ายไมโครฟิล์มส่งมาให้กรมศิลปากรพิจารณา และเมื่อต่อมาสำนักพิมพ์ก้าวหน้าขออนุญาตตีพิมพ์จำหน่าย กรมศิลปากรจึงได้อนุญาตให้มีการพิมพ์เผยแพร่ ตลาดหนังสือเมืองไทยจึงมีหนังสือฉบับนี้จำหน่ายแก่ผู้สนใจแต่ พ.ศ. ๒๕๐๗

เกี่ยวกับเจ้าของผู้มอบหนังสือนี้ให้แก่ บริติชมิวเซียม กรุงลอนดอน ชื่อของท่าน (J. Hurst Hayes) อยู่ในสกุล Hayes ในสกุลเดียวกับนายแพทย์ Hayes ผู้รับราชการอยู่ในรัฐบาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และนายแพทย์ เฮย์ เป็นผู้ออกทุนทรัพย์สร้างห้องสมุด Nelson Hayes

ถนนสุริวงค์ และเป็นผู้อุปการะโรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย ถนน
 สุขุมวิท พระนครอีกด้วย หนังสือฉบับนี้จึงมีส่วนเกี่ยวกับ
 นายแพทย์ เฮย์ ในรัชกาลที่ ๕ นั้นเป็นแน่ แต่ท่านจะได้
 หนังสือนี้ไปอย่างไร ไม่มีบันทึกบอกไว้ ข้าพเจ้าจึงได้แต่เดา
 เอาว่า นายแพทย์ เฮย์ คงได้พบเห็นพระราชพงศาวดาร
 กรุงสยาม ในหอพระสมุดในพระบรมมหาราชวัง หรือในหอ
 พระสมุดวชิรญาณ (ที่สนามหลวง) ตอนเปิดหอพระสมุดนี้
 ให้ประชาชนได้ใช้เป็นประโยชน์แล้ว หมอเฮย์จึงได้ว่าจ้างคน
 ไทยผู้มีความรู้และลายมือสวยงาม คัดจากต้นฉบับเดิมซึ่งเป็น
 สมุดข่อยจำนวน ๓๐ เล่มสมุดไทย คัดลงไว้ในสมุดกระดาษ
 ฝรั่ง พิจารณาจากลายมือคัดหน้าแรกจนถึงหน้าสุดท้ายรวม
 ๕๐๐ หน้า เป็นลายมือสวยงามสม่ำเสมอตลอด ๕๐๐ หน้า
 ใครเป็นผู้รับจ้างคัดจะต้องใช้อุดสาหะวีริยะนำชมเชยอย่างยิ่ง
 (ดังปรากฏตัวอย่างลายมือคัดหน้าต้นและหน้า ๓๘ ในฉบับ
 ตีพิมพ์ของสำนักพิมพ์ก้าวหน้า) เราจึงเชื่อได้ว่า ข้อความจาก
 สมุดข่อย ๓๐ เล่ม ดังได้มาปรากฏในฉบับพิมพ์ของสำนักพิมพ์
 ก้าวหน้าจะไม่มีการตกหล่นเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด เป็นฉบับ

authentic ให้ผู้สนใจได้พิจารณาศึกษาโดยไม่ต้องห่วงใยการตกหล่นเปลี่ยนแปลงใด ๆ

เมื่อนายแพทย์ เฮย์ ได้พระราชพงศาวดารฉบับนี้เป็นสมบัติส่วนตัวแล้ว (ท่านจะมีประวัติส่วนตัวอย่างไร จะเข้ามาในและออกไปนอกราชอาณาจักรปีใด ข้าพเจ้าไม่มีเวลาสืบสวน) เมื่อท่านกลับออกไปประเทศอังกฤษ ททรัพย์สมบัติของท่านรวมทั้งพระราชพงศาวดารฉบับนี้ในสมุดฝรั่งหนึ่งเล่ม จึงตกทอดแก่ทายาทในเมื่อท่านวายชนม์ และทายาท (คือ J. Hurst Hayes Esq.) เป็นผู้มอบให้บริติชมิวเซียม กรุงลอนดอน เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๑ และจากบริติชมิวเซียม ข้าพเจ้าจึงได้ถ่ายไมโครฟิล์มเข้ามายังพระนคร และเมื่อมีการพิมพ์จำหน่ายพระราชพงศาวดารฉบับนี้จึงมีข้อต่อท้ายว่า ฉบับบริติชมิวเซียม ความเป็นมาของพระราชพงศาวดารกรุงสยามฉบับบริติชมิวเซียมจึงกล่าวโดยย่อดังนี้ อันที่จริงก็เป็นฉบับที่อยู่ในพระนครเมื่อรัชกาลที่ ๕ แต่เขารักษาไว้ดีกว่าเรา

ส่วนการจัดลำดับที่สำคัญของพระราชพงศาวดารฉบับนี้เมื่อเปรียบเทียบกับพระราชพงศาวดารฉบับอื่น ๆ เท่าที่เรามีอยู่

เป็นเรื่องยุ่งยากสักหน่อย เพราะเรามีพระราชพงศาวดารเรียกชื่อต่าง ๆ กันหลายเล่ม โดยมีผู้นำเข้ามาขอให้รัฐบาลต่างกาลต่างวาระกันในที่นี้จะหยิบยกเปรียบเทียบฉบับที่ยังเป็นปัญหาเพียง ๒ เล่ม คือ ฉบับที่เรียกว่า “พัน จันทนุมาศ” และฉบับ “จักรพรรดิพงศ์” ส่วนฉบับอื่น ๆ ที่ไม่มีปัญหาโดยมีที่มาแน่นอนแล้ว จะกล่าวถึงตอนสรุปในตอนจัดลำดับความสำคัญของพระราชพงศาวดารฉบับต่าง ๆ เท่าที่มีอยู่ และเราพอรับเข้าไว้ได้ในทำเนียบพระราชพงศาวดาร

พระราชพงศาวดารฉบับ พัน จันทนุมาศ และฉบับจักรพรรดิพงศ์ เมื่อกรมศิลปากรอนุญาตให้มีการตีพิมพ์จำหน่าย มีชื่อผิดไปจากพระราชพงศาวดารกรุงสยามว่า พงศาวดารกรุงศรีอยุธยา และพงศาวดารกรุงธนบุรี เล่มหลังนี้มีสร้อยต่อท้ายว่า “ฉบับ พัน จันทนุมาศ (เจิม)” มีต้นฉบับอยู่ในหอสมุดแห่งชาติเป็นสมุดข่อย “มีจำนวนสมุดไทยตามลำดับเป็น ๒๒ เล่ม ขาดในระหว่างบ้างบางเล่ม” คำในเครื่องหมายอัญญประกาศเป็นคำของเจ้าหน้าที่หอสมุดแห่งชาติ (คือคุณตรี อมาตยกุล) ท่านผู้อ่านคงสังเกตจำนวนสมุด

ไทย ๒๒ นี้เปรียบกับสมุดไทย ๓๐ เล่มในหนังสือพระราชพงศาวดารกรุงสยาม และ “ขาดในระหว่างบ้างบางเล่ม” คือ มีต้นฉบับไม่ครบ ๒๒ เล่ม เมื่อมีอนุญาตให้ตีพิมพ์จำหน่าย และเมื่อราว ๑๐ ปีที่แล้วมา ข้าพเจ้าได้ขออนุญาตเข้าไปตรวจดูต้นฉบับพงศาวดารฉบับ พัน จันทนุมาศ นับต้นฉบับมีอยู่ในเวลานั้นราว ๑๒ เล่มเท่านั้น ถ้าท่านผู้อ่านขออนุญาตเข้าไปตรวจนับต้นฉบับพงศาวดารนี้ในขณะนี้ (ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๕) ข้าพเจ้าเชื่อว่าต้นฉบับจะมีเหลือให้ท่านตรวจนับไม่ถึง ๑๐ เล่ม และจำนวนต้นฉบับจะค่อย ๆ อันตรธานสูญหายไปเรื่อย ๆ จนไม่มีเหลือให้ตรวจค้นเปรียบเทียบสักวันหนึ่ง นี่เป็นปรากฏการณ์อันธรรมดาสามัญในบ้านเมืองเรา เมื่อมาคิดดูในเรื่องเช่นนี้ เราก็น่าชอบใจ นายแพทย์ เฮย์ ที่มีใจศรัทธาจ้างคนคัดไว้แต่ในรัชกาลที่ ๕ และบริติชมิวเซียมเป็นผู้รับภาระและรักษาไว้ให้แก่เราท่านทั้งหลาย

ส่วนพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับพระจักรพรรดิพงศ์ (จาด) นั้น ต้นฉบับในหอสมุดแห่งชาติเป็นใบลานจารลงไว้ในใบลาน ๑๗ ผูก “มีข้อความส่วนมากยุติต้องกันกับฉบับ

หมอบรัดเล เว้นแต่เรื่องในรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์” ดังที่
เจ้าหน้าที่หอสมุดแห่งชาติทำคำชี้แจงไว้ ฉบับหมอบรัดเล คือ
พระราชพงศาวดารที่หมอบรัดเลได้รับอนุญาตให้ตีพิมพ์
จำหน่ายในรัชกาลที่ ๓ “เฟดียง” กรมสมเด็จพระปรมานุชิต
ให้ทรงแก้ไขชำระจากของเดิม และฉบับที่มีการตรวจแก้ไขชำระนี้
เมื่อมีการตีพิมพ์จำหน่ายในรัชกาลที่ ๔ เรียกกันว่า “ฉบับ
หมอบรัดเล” และเมื่อกระทรวงศึกษาธิการนำมาใช้ในโรง-
เรียนรัฐบาลในรัชกาลที่ ๕ เรียกกันว่า “ฉบับพิมพ์ ๒ เล่ม”
ในบทความนี้จะขอเรียกว่า “ฉบับรัชกาลที่ ๓” เพราะเป็น
การตรวจแก้ไขชำระในรัชกาลนั้น

ความสำคัญของการเปรียบเทียบต้นฉบับพงศาวดารจึงมา
อยู่ที่ พระราชพงศาวดารกรุงสยาม กับฉบับพัน จันทนุมาศ
(เจิม) ว่าหนังสือ ๒ เล่มนี้ ฉบับใดเป็นฉบับแท้ของรัชกาล
ที่ ๑ เพราะจากรัชกาลที่ ๑ ในแผ่นดินสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า
จุฬาโลกนั้เอง ที่เรามีพระราชพงศาวดารไว้เป็นหลักแผ่นดิน
ให้อนุชนคนรุ่นหลังได้ยึดถือเพื่อศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับเรื่อง
ราวของชาติไทย

วิธีสอบหาความจริงว่าหนังสือเก่าแก่ ๒ เล่มนี้ ฉบับใด
ที่เราน่าจะยึดถือเป็นฉบับหลัก (ขอย้ำอีกครั้งหนึ่งว่า นี่เป็น
วิธีการของข้าพเจ้าซึ่งท่านผู้อ่านอาจไม่เห็นด้วยก็ได้) ข้าพเจ้า
จะขอหยิบยกพิจารณาข้อความที่ปรากฏใน “บานแผนก”
ที่ปรากฏในหน้าแรกของพงศาวดารทั้ง ๒ เล่มนี้ โดยจะอ้าง
จากฉบับที่มีการตีพิมพ์จำหน่ายก่อน คือ ฉบับ พัน จันทนุมาศ
(เจิม)

จากพระราชพงศาวดารฉบับพัน จันทนุมาศ (เจิม)
ตีพิมพ์ไว้เป็นภาคที่ ๖๔ ในชุดประชุมพงศาวดาร เมื่อ พ.ศ.
๒๔๐๓ ปรากฏข้อความในบานแผนกไว้ดังนี้ :—

“ศุภพัสดุ ศักราช ๑๑๕๗ ปีเถาะสัปตศก สมเด็จพระ-
บรมธรรมมิกมหาราชาราช พระเจ้าอยู่หัว ผ่าน
ถวัลยราชย์ ณ กรุงเทพทวารวดี ศรีอยุธยา เถลิงพระ-
ที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ทรงชำระพระราชพงศาวดาร”
แล้วก็เริ่มเรื่องราวตอนแรกสร้างกรุงศรีอยุธยา เมื่อ
ศักราช ๗๑๒ ปีชาลโทศก (หน้าแรกฉบับ พัน
จันทนุมาศ)

จากพระราชพงศาวดารกรุงสยาม ฉบับบริติชมิวเซียม
(สำนักพิมพ์ก้าวหน้าตีพิมพ์จำหน่าย เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๗)
มีบานแผนก ๒ ตอน ดังข้อความต่อไปนี้ :—

“ศุภพัสดุ จุลศักราช ๑๑๕๗ ปีเถาะสัปตศก สมเด็จพระบรมธรรมิกราชาธิราชเจ้าอยู่หัวผู้ผ่านถวัลยราช ณ กรุงเทพมหานครศรีอยุธยา เถลิงพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ทรงชำระพระราชพงศาวดาร ตั้งแต่พระรามาธิบดีสร้างศรีอยุธยาลำดับกษัตริย์ลงมา ๑๑ องค์ ถึงพระไชยราชา จนจบขุนวรวงศา แม่ศรีสุตาจันทร์ ฆ่าเสีย แล้วทรงสาวดี ยกทัพมาถึงแล้วกลับคืนไป พระมหาจักรพรรดิให้เตรียมกองทัพไปเมืองละแวก (หน้า ๕๑, ๕๒ ในฉบับพิมพ์พระราชพงศาวดารกรุงสยาม) พิจารณาแต่ข้อความที่ยกมาเปรียบเทียบ ตามคำใน “บานแผนก” จากหนังสือเก่าแก่ ๒ เล่มนี้ ข้าพเจ้าขอสรุปความเห็นดังนี้

๑. ข้อความสำคัญทั้ง ๒ เล่ม คล้ายคลึงจนเกือบเหมือนกัน มีระบุศักราชตรงกัน พระนามกษัตริย์ตรงกัน ทรงประกอบกิจอันเดียวกัน คือชำระพระราชพงศาวดาร

๒. การจะชำระพระราชพงศาวดาร หมายความว่า มีพระราชพงศาวดารเดิมอยู่แล้วจะมีมาแต่รัชกาลสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี หรือก่อนหน้านั้นไม่ได้บอกไว้ แต่อย่างน้อยจะต้องมีพระราชพงศาวดารมาแต่รัชกาลสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี

๓. ฉบับพระราชพงศาวดารกรุงสยาม มีบานแผนกสมบูรณ์กว่า โดยมีข้อความเพิ่มเติมออกไปอีก ๔ บันทัด (ตามฉบับสำนักพิมพ์ก้าวหน้าตีพิมพ์) และเพราะคำว่า “ ศักราช ” ในฉบับพัน จันทนุมาศ ในฉบับบริติชมิวเซียมใช้คำว่า “ จุลศักราช ” เพื่อตัดปัญหาในเรื่องนี้ประกอบกับมีข้อความพิสดารออกไปอีก ๔ บันทัด เป็นการอธิบายให้รายละเอียดออกไปกว่าฉบับพัน จันทนุมาศ

ข้าพเจ้าขอสรุปไว้ชั้นหนึ่งก่อนว่า เมื่อจุลศักราช ๑๑๕๗ ปีเถาะ อันเป็นปีที่ ๑๔ ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก พระองค์ทรงชำระพระราชพงศาวดาร ซึ่งมีต้นฉบับมาแต่รัชกาลสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี

แต่นี้เป็นข้อความในบานแผนกตอน ๒ (คือแต่หน้า ๕๑ ในพระราชพงศาวดารกรุงสยาม) ยังมีข้อความในบานแผนกตอน ๑ อยู่ในหน้าแรกของพระราชพงศาวดารฉบับนี้คือ—

“วันที่ ๕ ๖ ๗ ค่ำ จุลศักราช ๑๑๖๙ ปีเถาะนพศก เหลาค้าเสด็จออก ณ พระที่นั่งจักรพรรดิพิมาน ลั่นเกล้า ฯ กรมพระราชวังบวร ฯ ทูลเกล้าถวาย เล่ม ๑” แล้วก็เริ่มเรื่องราวว่า

“และในเรื่องราวเดิมเหตุนั้น ยังมีดาบสทั้งสองชื่อ พระสันนาลย์ และเจ้าฤาษีสัทธิมงคลพี่น้อง...สั่งสอนว่า สู้ทั้งหลายอย่าประมาท จงช่วยกันทำกำแพงกันตัว อย่ามัวเมาแก้ัดมหาสาตราเร่งตกแต่งไว้ จันพงค์พราหมณ์สืบไปในภายหลังจะเป็นกระหัดจะตัดจุกเกล้าเหล่าชี.....มีมหาธรรมราชเป็นประธาน ให้ชีพ่อพราหมณ์ตัดเอาแสงมาทำกำแพง สถาปนาพระนคร ๗ ปี พระฤาษีทั้งสองจึงประสาธนามว่า เมืองสุวรรณคเทวโลก...แล้วพระดาบสทั้งสองจึงอภิเษกพระธรรมราชให้เป็นพระยาธรรมราช และนำเอานางท้าวเทวีอันเป็นหลานสาวแห่งนางโมคัลลีนบุตร ในบ้านหริภุญไชยมาเป็นอัครมเหสี...”

ข้อความในบานแผนกหน้าแรกของฉบับบริติชมิวเซียม และดำเนินเรื่องราวแต่แรกสร้างเมือง“ สวรรค์เทวโลก” และ พระฤาษี สัจฉนาลย์และสิทธิมงคลอภิเษกพระธรรมราช และ นางท้าวเทวีบ้านหริภุญไชยเป็นพระเจ้าแผ่นดินและมเหสี และมีเรื่องราวก่อนตั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี อยู่ในฉบับ พิมพ์ราว ๒๐ หน้ากระดาษเช่นนี้ เป็นเรื่องใหม่ในพระราชพงศาวดาร (แต่เป็นเรื่องเก่าในพงศาวดารเหนือ) และด้วยเหตุนี้เอง อธิบดีกรมศิลปากรในเวลานั้น (คือคุณธนิต อยู่โพธิ์) จึงใช้เวลาในการพิจารณาตัดสินใจว่า จะขอให้ข้าพเจ้าถ่ายไมโครฟิล์มมาทั้ง ๓๐ เล่มสมุดไทยหรือไม่ และไมโครฟิล์มดังกล่าวจึงมาเป็นสมบัติของหอสมุดแห่งชาติอีก ๒ ปีต่อมาหลังจากเสนอมาให้ทราบแต่ พ.ศ. ๒๕๐๑

จากบานแผนกตอน ๑ ในพระราชพงศาวดารกรุงสยาม ข้าพเจ้าขอสรุปความเห็นดังนี้ :—

๑. สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช กรมพระราชวังบวร ฯ ได้นำขึ้นทูลเกล้าถวายแด่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ข้อความเดิมก่อสร้างกรุงศรีอยุธยา พระองค์ทรงพิจารณาแล้ว

ให้จัดเป็นข้อความเบื้องต้นในพระราชพงศาวดารกรุงสยาม อยู่ใน
ในสมุดข่อย เล่มที่ ๑ ในจำนวนทั้งหมด ๓๐ เล่มด้วยกัน

๒. ปี่ทูลเกล้าถวายพระราชพงศาวดารเล่มต้นนี้ อยู่ในปี
รัชกาลที่ ๒๖ ในแผ่นดินของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า-
จุฬาโลก พระราชพงศาวดารกรุงสยาม ฉบับบริติชมิวเซียม
จึงจัดเข้าอยู่ในพระราชพงศาวดารของทางราชการ แต่รัชกาล
ที่ ๑ แห่งยุครัตนโกสินทร์มีต้นฉบับครบถ้วนให้ตรวจสอบ
พิจารณาศึกษาได้ทั่วกัน จบข้อความเอาเมื่อพระบาทสมเด็จพระ
พุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงเถลิงถวัลยราชได้เป็นปีที่ ๓
ในจุลศักราช ๑๑๔๖ มะโรงศก

การคัดเขียนเพื่อเก็บรักษาพระราชพงศาวดาร คงทำกัน
เป็นหลายชุด และเก็บรักษาไว้ต่างที่กัน แม้จะเก็บรักษาไว้
ในพระบรมมหาราชวังด้วยกันทุกชุด และเมื่อสิ้นรัชกาลที่ ๑,
ที่ ๒, และมาถึงรัชกาลที่ ๓ ตอนปลาย, รัชกาลพระบาท-
สมเด็จฯ พระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรง “แผ่ดียง” กรมสมเด็จฯ
พระปรมานุชิตให้ทรงแก้ไขชำระพระราชพงศาวดารเจ้าหน้าที่
คงหยิบฉบับที่รัชกาลที่ ๑ ทรงชำระในปีที่ ๑๔ (ในรัชกาลที่

๑) มาส่งมอบถวายให้ทรงชำระ ฉบับทรงชำระจึงเริ่มเรื่องราวแต่แรกสร้างกรุงศรีอยุธยา จนเกิดมีการตีพิมพ์จำหน่ายในรัชกาลที่ ๔ และต่อมาเรื่องราวพระฤๅษี ๒ องค์ และพระธรรมราชาเมืองสวรรค์โลกและนางเทวี บ้านหริภุญไชย จึงหลงหูหลงตาไปกว่า ๑๐๐ ปี จะมีผู้พบเห็นก็แต่นายแพทย์เฮย์ในรัชกาลที่ ๕ และยั้่นนำไปเก็บรักษาไว้ที่บ้านเดิมในประเทศอังกฤษเสียด้วย เพิ่งจะมาปรากฏแก่สายตาประชาชนใน พ.ศ. ๒๕๐๗ (ตามฉบับพิมพ์จำหน่ายของสำนักพิมพ์ก้าวหน้า) อันเป็นปีที่ ๑๔ ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ ในราชจักรีวงศ์

ก็ในเมื่อเจ้าหน้าที่ในรัชกาลที่ ๓ หยิบฉบับที่รัชกาลที่ ๑ ทรงชำระแต่ปีที่ ๑๔ ในรัชกาลมาส่งมอบถวายกรมสมเด็จพระปรมานุชิตให้ทรงชำระ จนเกิดฉบับพิมพ์ ๒ เล่มหรือฉบับหมอบรัดเลเป็นผลตามมา นี่เป็นเรื่องในรัชกาลที่ ๓ ซึ่งอาจเป็นเช่นนั้นหรือจะเป็นด้วยเหตุผลอย่างอื่นก็ได้ แต่ในรัชกาลที่ ๔ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงวงศาธิราชสนิท จะไม่

ทรงทราบที่เดียวหรือว่า มีพระราชพงสาวดารอยู่อีกฉบับหนึ่ง
 ในรัชกาลที่ ๑ คือฉบับที่ทรงรับจากการทูลถวายของล้นเกล้าฯ
 กรมพระราชวังบวร ฯ ในปีที่ ๒๖ ในรัชกาล แม้จะกล่าวว่า
 กรมสมเด็จพระปรমানุชิต ประทับอยู่ที่วัดพระเชตุพน แต่
 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ทรง
 ประทับอยู่ในพระบรมมหาราชวัง หนังสือสำคัญที่เก็บรักษาไว้
 ในพระบรมมหาราชวัง พระองค์จะไม่ทรงทราบเอาทีเดียวหรือ
 ปัญหาเช่นนี้ ข้าพเจ้าตอบไม่ได้ (ข้าพเจ้าจนปัญญาต้องขอหนึ่ง
 ไม่ตอบ) เช่นเดียวกับปัญหาที่ว่า นายแพทย์ เฮย์ ในรัชกาล
 ที่ ๕ ไปพบเห็นพระราชพงสาวดารกรุงสยามเข้าได้อย่างไร
 ไปพบเห็นเข้าที่ไหน ในหอสมุดวชิรญาณ ที่สนามหลวง
 เช่นนั้นหรือ ปัญหาเหล่านี้ข้าพเจ้าก็ตอบไม่ได้เช่นกัน จึง
 ขอประกาศบอกกล่าวให้ท่านทั้งหลายผู้สนใจให้ช่วยค้นหา
 คำตอบด้วย เพราะคำตอบที่ถูกต้องเหล่านี้จะมีส่วนสำคัญให้
 วิชา Historiography ของไทยเรามีหลักฐานมั่นคงสืบไป

ได้พูดถึงพระราชพงสาวดารฉบับรัชกาลที่ ๑, ฉบับ
 รัชกาลที่ ๓ และฉบับรัชกาลที่ ๔ (ดังเรียกกันว่า ฉบับ

พระราชหัตถเลขา) มาพอสมควรแล้วข้าพเจ้าขอแสดงความ
 คิดเห็นเพิ่มเติมบางประการเกี่ยวกับคำว่า “พระศรีสวสดี”
 ซึ่งปรากฏในพระราชพงศาวดารกรุงสยามฉบับบริติชมิวเซียม
 และในที่อื่น ๆ

เมื่อวันที่ ๙ ตุลาคมศกนี้ หม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปรา-
 โมช ได้เขียนบทความไว้ใน “สยามรัฐ” หน้า ๕ อ้างถึงเรื่อง
 ราวในรัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีอยู่ทอง ตอนทรงส่ง
 พระราชโอรส สมเด็จพระราเมศวรให้เป็นแม่ทัพยกไปปราบ
 “ขอมแปรพักตร์” และสมเด็จพระราเมศวรไปทรงเสียที่
 “เสียพระศรีสวสดีแก่ข้าศึก” ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ได้ออกความเห็น
 ว่า พระศรีสวสดีที่เสียไปแก่ข้าศึกครั้งนั้น คงเป็นเจ้านาย
 เขมรที่มาพักใฝ่อยู่กับกรุงศรีอยุธยา

เมื่อข้าพเจ้าอ่านข้อความตอนนั้นและความเห็นของ ม.ร.ว.
 คึกฤทธิ์ ปราโมช ประกอบ ข้าพเจ้าก็ระลึกถึงความเห็นของ
 ชาวฝรั่งเศสผู้หนึ่งชื่อ เลอ แคลร์ (Le Clere) ผู้แต่งพงศาว-
 ดารกัมพูชา แสดงไว้เกี่ยวกับ “พระศรีสวสดี” อดคิดว่าจะ
 เป็นเจ้านายไทยคือเป็นพระอนุชาของสมเด็จพระราเมศวร

ข้าพเจ้าขอเสนอข้อคิดเห็นในเรื่องนี้ คือ นอกจากมี “พระศรีสวสดี” ในรัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีอยู่ทองแล้ว ยังมี “พระศรีสวสดี” (หรือข้อความใกล้เคียงกัน) อยู่ใน รัชกาลสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี อีก ๓ แห่งคือ

๑. ในจดหมายรายวันทัฬหีสมัยกรุงธนบุรี ตอนปราบ เมืองพุทไธมาศและเขมรประชุมพงศาวดารภาคที่ ๖๖ (ฉบับ ครุสภามหาเลข ๑๘๔๐)

“...แต่นี้สืบไปเมื่อนานายทัพนายกองทั้งปวงจะรบญวน นั้น ให้เข้าไปเป็นกอง ๑๐ ลำบ้าง ๕ ลำบ้าง... ผู้ใดรู้ร่อย่อยอนให้เสีย ราชศรีสวสดี นั้น ให้นายทัพผู้ใหญ่ตัดศีรษะเสียบอย่าให้ดูเยี่ยงอย่างกัน...”

(หน้า ๒๔๒ ฉบับครุสภ)

๒. ในพระราชพงศาวดารกรุงสยาม ฉบับบริติชมิวเซียม (ฉบับสำนักพิมพ์ก้าวหน้า)

“...ครั้น ณ วัน ปีมะเส็ง สมฤทธิศก เพลาเช้า ๒ โมงเศษ เสด็จถึงเมืองชลบุรี มีพระราชบริหารให้พิพากษาโทษ พิฆาต

พระยาอนุราช หลวงพล ขุนอินเชียง ซึ่งกระทำความผิด
ด้วยโจรกรรม ดิฉิงสำเภาลูกค้าวานิช กระทำทุจริตให้เสีย
พระเกียรติยศ พระราชศรีสวัสดิ์นั้น ตามกฎพระอัยการ...”

(หน้า ๖๖๑)

ถ้าท่านผู้อ่านตรวจสอบดูเรื่องราวในรัชกาลสมเด็จพระเจ้า-
กรุงธนบุรี จะพบข้อความใกล้เคียง “พระศรีสวัสดิ์” อีกหลาย
แห่ง (ดังหน้า ๒๒๕ ฉบับครุสภา ในจดหมายรายวันทัพสมัย
กรุงธนบุรี) “...वादทัพถอยให้เสีย พระศรีสวัสดิ์ เสียคน
เสียเรือ ๑๑ ลำ...” การที่สมเด็จพระรามาธิบดีเสีย “พระศรี-
สวัสดิ์” ในรัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีคือทอง และข้าทหาร
นายทัพนายกองในรัชกาลสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี “เสียราช
ศรีสวัสดิ์” ดังได้อ้างมา ข้าพเจ้าเข้าใจว่าหมายถึงเสีย
พระเกียรติยศไม่ใช่เสียเจ้านายพระราชวงศ์องค์ใดเลย การที่
ผู้อ่านพระราชพงศาวดาร ดังข้อความว่า “...พระรามาธิบดีได้
ฤกษ์ยกพล ๕,๐๐๐ ไปถึงกรุงกัมพูชาธิบดีเพลาพลบค่ำ พระยา
อุปราช ราชบุตรพระเจ้ากรุงกัมพูชาธิบดี...ก็ออกโจมตีทัพ

ทัพหน้ายังไม่ทันตั้งค่ายก็แตกฉานมาปะทะทัพหลวง เสีย
พระศรีสวัสดิ์ แก่ชาวกัมพูชาธิบดี...” แล้วจะเข้าใจเอาว่าเสีย
 เจ้านายทัพหน้าทรงพระนาม “พระศรีสวัสดิ์” ก็เป็นเรื่องน่า
 เข้าใจเช่นนั้นได้ แต่เมื่อท่านติดตามอ่านเรื่องราวในรัชกาล
 สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี คำ “ศรีสวัสดิ์” หรือคำใกล้เคียง
 ก็จะปรากฏให้พบเห็นบ่อย ๆ และในไม่ช้าท่านก็จะเข้าใจได้
 เองว่า ส่วนวนเช่นนี้คงเป็นของอาลักษณ์คนใดคนหนึ่งชอบ
 ใช้ เพื่อให้หมายถึงว่า เป็นการพ่ายแพ้เสียพระเกียรติ
 พระมหากษัตริย์หรือชาวกรุงศรีอยุธยาท่านนั่นเอง

เมื่อพูดถึงส่วนวนโวหารของท่านผู้แต่งพงศาวดาร โดย
 เฉพาะในรัชกาลสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีและต่อมา ชื่อพระ-
 อาลักษณ์ ๒ ท่าน ควรอยู่ในความสนใจของพวกเรานักศึกษา
 ทั้งหลาย ท่านแรกชื่อ แก้ว ท่านที่สองชื่อ ทองอยู่ ท่านชื่อ
 แก้ว เป็นพระอาลักษณ์ในรัชกาลพระเจ้าตาก แล้วออกบวช
 ได้เป็นพระราชาคณะ นาม พระรัตนมุณี เมื่อเปลี่ยนแผ่นดิน
 ร. ๑ ดำรัสให้สึกเป็นฆราวาสแล้วโปรดให้เป็นพระอาลักษณ์
 ตามเดิม จนในปีที่ ๓ ในรัชกาลได้เป็นพระยาธรรมปโรหิต

จางวางราชบัณฑิต ท่านผู้นี้คงมีส่วนเกี่ยวข้องด้วยมากกับ
สำนวนโวหาร “เสียพระศรีสวสดีแก่ข้าศึก” ส่วนพระ
อาลักษณ์คนที่ ๒ ที่ชื่อทองอยู่นั้น เป็นสมณะในรัชกาล
สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ได้สมณศักดิ์เป็นสมเด็จพระวันรัต
สถิตยอยู่วัดบางว่าใหญ่ ได้เป็นพระอาจารย์ถวายพระอักษรแด่
ร. ๒ ในขณะที่ทรงพระเยาว์ ระยะนั้นเหตุการณ์มัวหมองแก่
ศาสนาเกิดขึ้นในปลายแผ่นดิน ครั้นลุแผ่นดินใหม่โปรดให้สึก
สมเด็จพระวันรัตออกเป็นฆราวาส แต่ในหลวงทรงเสียดายใน
ความรอบรู้ของท่าน จึงโปรดตั้งให้เป็น หลวงอนุชิตพิทักษ์
แล้วอีก ๒ ปี ต่อมา โปรดให้เลื่อนเป็นพระยาพจนานิมลให้
ช่วยราชการในกรมพระราชบัณฑิต

ประวัติของพระอาลักษณ์ทั้งสอง ปรากฏในพระราช-
พงศาวดาร กรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๑ ฉบับจุลศักรา
หน้า ๒๗ และ หน้า ๘๐

ยังมีเรื่องราวปลีกย่อยเกี่ยวกับพระยาพจนานิมล ทองอยู่
ต่อมาในรัชกาลที่ ๒ คือ ท่านได้ถวายธิดาแก่ล้านเกล้า ร. ๒
แต่พระองค์ไม่อาจรับไว้ได้ “ด้วยเป็นลูกสาวอาจารย์เกรงจะ

เป็นที่ครหาได้” (พื้นความแล้ว : เล่ม ๒, หน้า ๖๔) จึงทรง
มอบให้เป็นหม่อมห้ามในพระราชโอรสพระองค์ใหญ่-คือ ร. ๓
หม่อมห้ามธิดาพระยาพจนานิมิตตังว่า คือ เจ้าจอมมารดา
จอมใหญ่ เป็นพระมารดา กรมขุนราชสีหวิกรม ต้นสกุล
ชุมสายและพระธิดา พระองค์เจ้าปฤษฎางค์ ชุมสาย ผู้ทรง
มีเรื่องราวน่าสนใจใน ร. ๔ ก็อยู่ในสกุลนี้

ข้าพเจ้าระบุนามพระอาลักษณ์ ๒ ท่าน ใน ๒ รัชกาล
มาเพียงท่านนี้โดยไม่กล่าวอ้างว่าท่านทั้งสองหรือคนใดคนหนึ่ง
เป็นเจ้าของสำนวนโวหาร “เสียพระศรีสวัสดิ์แก่ข้าศึก” จน
เป็นปัญหามานานว่า ผู้เขียนหมายความว่าอย่างไรแน่ จาก
อาลักษณ์จำนวนไม่น้อยมาเหลือเพียงอาลักษณ์ ๒ ท่านนี้ก็ทำ
ให้ปัญหา “ใครเป็นผู้แต่งพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา”
แคบเข้ามากแล้ว อย่างไรก็ดี เราก็พอจะสรุปได้ว่า การแต่ง
พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยานับแต่ปีแรกตั้งในจุลศักราช
๗๑๒ ขาลศกนั้น แต่งขึ้นในรัชกาลสมเด็จพระเจ้าตากสิน
มาแต่งจบจนถึงเรื่องราวในรัชกาลที่ ๑ ในจุลศักราช ๑๑๔๖
มะโรงศก อันเป็นปีที่ ๓ ในรัชกาลสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า ฯ

และได้มีการนำขึ้นทูลเกล้าถวายในจุลศักราช ๑๑๖๙ เกษะศก
อันเป็นปีที่ ๒๖ ในรัชกาลสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก.

แต่ใครคือผู้แต่ง หรืออาจช่วยกันแต่งในจำนวนอาลักษณ์
ของ ๒ รัชกาลนี้ จะเป็นอาลักษณ์ชื่อแก้ว และ/หรือ ทองอยู่
ข้าพเจ้าไม่มีข้อมูลที่จะชี้ให้กระจ่างได้จึงต้องทิ้งไว้เป็นปัญหา
เปิดต่อไป.

หมายเหตุ ๒

ใครคือผู้แต่งพระ ราชพงศาวดาร กรุงศรีอยุธยา?

ในขณะที่เข้าฟังการบรรยายประวัติศาสตร์สยาม จาก ศาสตราจารย์ D.G.E. Hall ในราวเดือนกันยายน ค.ศ. ๑๙๕๕ ที่ SOAS, มหาวิทยาลัยลอนดอน ปัญหาเมืองออกหรือประเทศราชของกรุงศรีอยุธยาเป็นชนวนให้เกิด

ปัญหานี้ขึ้น ว่าใครคือผู้แต่งพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา? คำของปัญหาว่าใครคือผู้แต่งพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา เกิดขึ้นตั้งนี้ ศาสตราจารย์ ฮอลล์ บรรยายว่า เมืองประเทศราช

ของกรุงศรีอยุธยา ในรัชกาลผู้ก่อตั้งราชอาณาจักรกรุงศรีอยุธยา (คือสมเด็จพระรามาธิบดีอยู่ทอง ครองราชย์ ค.ศ. ๑๓๕๐ — ๑๓๖๘) จะมีเมืองมละกาไม่ได้ เพราะขณะนั้นเมืองมละกายังไม่ตั้งขึ้น ต้องรออีก ๓๕—๕๓ ปี เมื่อมละกาได้ตั้งเป็นบ้านเป็นเมืองแล้ว จึงน่าจะเป็นความจริงได้

ข้าพเจ้าเข้าไปชักใช้ไล่เลียงกับท่านชั่วขณะหนึ่ง ก็เห็นจริงตามคำบรรยายของท่านและก่อนจะจากกันในวันนั้น ท่านได้กล่าวกับข้าพเจ้าว่า:— “Who wrote your History of Siam, you should find out. This is very important, for the better understanding of the history of your country:—”

ท่านจะใช้คำพูดเช่นนี้หรือไม่ ข้าพเจ้าไม่ยืนยัน เพราะเวลาที่ผ่านมานานกว่า ๒๐ ปีแล้ว แต่จาก ศาสตราจารย์ ดี จี อี ฮอลล์ ใน ค.ศ. ๑๙๕๔ ข้าพเจ้าเก็บปัญหานี้ไว้ในสมองว่าใครคือผู้แต่งพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา.... และจนบัดนี้ เกือบ ๒๕ ปีที่ผ่านมา ปัญหานี้วนเวียนอยู่ในสมองของข้าพเจ้าไม่รู้วาย

พร้อมทั้งปัญหา ใครคือผู้แต่งพระราชพงสาวดารกรุงศรีอยุธยา ซึ่งคำตอบจะปรากฏในท้ายหมายเหตุนี้ ปัญหาของประเทศข้างเคียง เช่น มลายู ก็เป็นผลพลอยได้ คือผู้แต่งพงสาวดาร มลายู เขียนบอกไว้เองว่าท่านแต่งขึ้นใน ศักราชอิสลาม ๑๐๒๑ (ตรงกับ ค.ศ. ๑๖๑๒) เสนาบดีคลังหรือ Bandhara ผู้สืบครองตำแหน่งจาก พ่อ, ปู่ และบรรพบุรุษมาหลายชั่วคน

ส่วนพงสาวดารฉบับหอแก้วของพม่า ผู้แต่งคงเป็นคณะบุคคลได้รับโอนการจากกษัตริย์พม่า ในรัชกาลพระเจ้า Bag-yidaw (จักกายแมง) หรืออาจก่อนหน้านั้น คือในรัชกาลพระเจ้า Badawpaya (พระเจ้าปดุง) ให้รวบรวมเรื่องราวเป็นพงสาวดารพม่าขึ้น นำขึ้นทูลถวายใน ค.ศ. ๑๘๓๗

ส่วนพระราชพงสาวดารกรุงศรีอยุธยา สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๖ ได้ให้นำขึ้นทูลเกล้าถวาย พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ในจุลศักราช ๑๑๖๙ หรือ ค.ศ. ๑๘๐๗

เพราะฉะนั้น พงศาวดารมลายู จึงแต่งขึ้นก่อน ใน ค.ศ. ๑๖๑๒ ถัดมาก็คือ พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา เมื่อ ค.ศ. ๑๘๐๗ และท้ายสุดใน ๓ ประเทศก็คือ พงศาวดาร ฉบับหอแก้วของพม่า ใน ค.ศ. ๑๘๓๗ อันเป็นปีสุดท้ายใน รัชกาลพระเจ้า จักรกายนเมง หรือ Bagyidaw

ในการสืบแสวงหานามของผู้แต่งพระราชพงศาวดาร กรุงศรีอยุธยา ที่มีชื่อเรียกต่าง ๆ กันว่า ฉบับพันจันทุมาศ ฉบับจักรพรรดิพงศ์ หรือแม้แต่ฉบับบริติชมิวเซียม และ พระราชพงศาวดารเหล่านี้ ได้มีการชำระแก้ไขสิ่งบกพร่อง ในรัชกาลที่ ๓ และที่ ๔ ในสมัยรัตนโกสินทร์มาปรากฏเป็น ชื่อใหม่ว่า ฉบับปรมาณูชิต ฉบับพิมพ์สองเล่ม และฉบับ พระราชหัตถเลขา ต้นเค้าส่วนใหญ่ย่อมมาจากฉบับเดียวกัน คือฉบับที่มีการนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกในปีที่สมเด็จพระโอรสาธิราช ทรงดำรงตำแหน่ง กรมพระราชวังบวรฯ ใน พ.ศ. ๒๓๕๐

หรืออีกนัยหนึ่ง ต้นฉบับได้เขียนเสร็จสิ้นและนำขึ้น ทูลเกล้าถวาย ในปลายรัชกาลสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก

และการชำระทำขึ้นในรัชกาลที่ ๓ และที่ ๔ ฉบับชำระใน
รัชกาลที่ ๔ เรียกกันว่า พระราชพงศาวดาร ฯ ฉบับราช-
หัตถเลขา จึงเป็นฉบับเก่าล้ำหลังสุด ก่อนที่จะได้มีการชำระ
สมัยใหม่ในรัชกาลที่ ๙ โดยคณะกรรมการชำระประวัติ-
ศาสตร์ไทย แรกตั้งใน พ.ศ. ๒๔๙๕

การเริ่มต้นของพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ทุก
ฉบับเว้นฉบับบริติชมิวเซียม เริ่มต้นในที่เดียวกัน คือปีตั้ง
กรุงศรีอยุธยาใน จุลศักราช ๙๑๒ ขาลโทศก แต่เรามีฉบับ
บริติชมิวเซียม ซึ่งเริ่มเรื่องก่อนปีตั้งกรุงศรีอยุธยาไปนานไกล
คือเริ่มแต่ตาบสทั้ง ๒ ชื่อ พระสัชนาลัยและเจ้าฤษีสีทรมงคล
อภิเชกบาธรรมราชให้เป็นพระยาธรรมราช ครองเมือง
สุวรรณค์เทวโลก และนำเอานางเทวีในบ้านทริภุญไชยมาเป็น
อัครมเหสี ส่วนอีกด้านหนึ่งคือเมืองเชียงแสน พระเจ้าเมือง
เชียงแสนยกทัพลงมารบเอาเมืองพิษณุโลก ทางพิษณุโลก
ถวายราชธิดา พระเจ้าเมืองเชียงแสนมีความยินดีให้เลิกทัพ
กลับไป เกิดราชบุตร ๒ องค์จากการสมรสนั้น องค์หนึ่งได้
มาครองเมืองลพบุรี และ ณ เมืองลพบุรีนี้ เป็นแหล่งที่มา

ของเจ้าอุทองผู้ได้เป็นพระเจ้าแผ่นดิน และพระองค์อพยพ-
 ราษฎรลงมาทางใต้ มาสร้างกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ใน
 จุลศักราช ๗๑๒ ปีขาลโทศก ความต่อจากนั้นก็เป็นเช่นเดียว
 กับเรื่องราวในพระราชพงศาวดารฉบับอื่น ๆ ข้อความที่ผิดไป
 จากเรื่องราวในพระราชพงศาวดารฉบับอื่น ๆ มีอยู่ราว
 ๒๐ หน้า (ขนาด ๘ หน้ายก) แสดงต้นเค้าที่มาของกรุงศรี-
 อยุธยาว่ามาจาก ๒ ทาง คือ หริภุญไชยสุวรรณโคโลก และ
 เชียงแสนลพบุรี เรื่องราว ๒๐ หน้านี้ จะถูกผิดอย่างไร ก็ยัง
 เป็นเรื่องราวที่ได้มาจาก Tradition เป็นคติโบราณของเรา

ครั้นพอเริ่มการสถาปนากรุงศรีอยุธยา ในจุลศักราช
 ๗๑๒ ขาลศก แล้ว เรื่องราวก็ดำเนินมาคล้อยตามกันทุกฉบับ
 ผ่าน ๔๑๗ ปีแห่งสมัยอยุธยา มาเข้าสมัยธนบุรีจนจบรัชกาล
 ต่อด้วยเรื่องราวในรัชกาลสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า และฉบับ
 ต่าง ๆ จนเรื่องราวต่างกันดังนี้

ฉบับบริติชมิวเซียม จบเรื่องราวเอาใน จุลศักราช
 ๑๑๔๖ เมื่อพระเจ้าปดุง อันเป็นพระเจ้าอังวะ ตีเมืองยะไข่ได้

ก็ถอยทัพกลับกรุงอังวะ อันเป็นปีที่ ๓ ในรัชกาลสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าฯ

ฉบับพระราชหัตถเลขา จบเรื่องราวเอาใน จุลศักราช ๑๑๕๒ ปีที่นายบุญเรือง “จุดเพลิงเผาตัว” เป็นพุทธบูชาที่วัดแจ้ง อันเป็นปีที่ ๙ ในรัชกาลสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก

และในฉบับราชหัตถเลขา ฉบับตีพิมพ์โดยบริษัท-โอเดียนสโตร์ พ.ศ. ๒๔๙๕ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาธำรงฯ ทรงนิพนธ์เพิ่มเติมจนตลอดรัชกาลที่ ๑ คือทรงนิพนธ์เรื่องราวต่อจากจุลศักราช ๑๑๕๒ จนถึงรัชกาลที่ ๑ ในจุลศักราช ๑๑๗๑ ปีที่ ๒๘ ในรัชกาลสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ปีที่จบพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาตามพระนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาธำรงราชานุภาพก็คือปีสมโภชพระแก้วมรกต และปีนั้นก็เสด็จสวรรคต ทรงพระชนมายุได้ ๗๔ พรรษา

การที่พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา จบลงด้วย ๓ วาระแตกต่างกันเช่นนี้ ข้าพเจ้ามีความเห็นว่า ยกเว้นการ

จบเรื่องราวในวาระที่ ๓ อันเป็นพระนิพนธ์ทรงต่อของ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพนั้น การจบเรื่องราวในวาระแรกคือ จุลศักราช ๑๑๔๖ และการจบเรื่องราวในวาระที่ ๒ ในจุลศักราช ๑๑๕๒ อาจเป็นงานของพระอาลักษณ์คนแรก เจ้ากรมพระอาลักษณ์คนต่อมาดำเนินเรื่องราวต่อและมาจบเรื่องราวในจุลศักราช ๑๑๕๒ ต่อจากนั้นจนถึงรัชกาลที่ ๑ ไม่มีผู้ใดเขียนเรื่องราวต่อจนรัชกาลที่ ๕ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ มาทรงนิพนธ์ต่อเองใน รัตนโกสินทร์ศก ๑๒๐ (หรือ ค.ศ. ๑๙๐๑) ในรัชกาลที่ ๕ ข้อความ ๑๖๐ หน้า (จากหน้า ๓๒๒ จนถึงหน้า ๔๘๒) ซึ่งสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงนิพนธ์เสริมต่องานของอาลักษณ์ ๒ ท่าน ในรัชกาลที่ ๑ นี้ ข้าพเจ้าเข้าใจว่ายังเป็น virgin soil ยังไม่มีใครแตะต้องชำระหรือปรับปรุงแก้ไขจนทุกวันนี้

แต่งงานระยะ ๓ หรือแม้งานระยะ ๒ เป็นงานเสริมต่อ ไม่ใช่งานริเริ่มซึ่งเป็นงานหลักของผู้แต่งพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา

ในงานหลักของผู้แต่งคนแรกเกี่ยวกับพระราชพงศาวดาร มีความจำเป็นต้องตั้งข้อสมมติฐาน คือสมมติฐานที่ว่า ผู้แต่งงานหลักเห็นจะเริ่มเรื่องราวพระราชพงศาวดารเอาก่อน ปีตั้งกรุงศรีอยุธยา ในจุลศักราช ๗๑๒ คือเริ่มเรื่องแต่ฤๅษี ผู้สร้างเมืองสวรรค์เทวโลก และความสัมพันธ์ระหว่างเมือง สวรรค์เทวโลกกับเมืองหริภุญไชย คือ ๒๐ หน้าแรกในฉบับ บริติชมิวเซียม และเมื่อมีการสถาปนากรุงศรีอยุธยาเป็น ราชธานีแล้ว เรื่องราว ๔๑๗ ปีก็ดำเนินมาจนถึงรัชกาล- กรุงธนบุรีแะ ๔ ปีแรกของรัชกาลสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า หรือ จุลศักราช ๑๑๔๖ นี่เป็นการจบงานหลักของผู้แต่ง พระราชพงศาวดารราชบัณฑิตผู้แต่งงานระยะแรกนี้ควรได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้แต่งพระราชพงศาวดารอย่างแท้จริง

ถ้าเช่นนั้น ราชบัณฑิตผู้แต่งพระราชพงศาวดาร ๖ ระยะ ๒ คือตั้งแต่ปีที่ ๔ จนถึงปีที่ ๙ จึงเป็นเพียงผู้ช่วย หรือ ผู้เสริมต่อ และด้วยเกณฑ์วินิจฉัยเดียวกันนี้ งานพระนิพนธ์ ของสมเด็จพระเจ้า กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ก็ควรจัดเข้าอยู่ใน ประเภทเดียวกัน

เพราะฉะนั้น ถ้าเราติดตามสืบค้นได้ว่า ใครคือผู้แต่งพระราชพงศาวดารหลักในระยะที่ ๑ ได้ เราก็จะได้คำตอบที่เราตั้งคำถามไว้

ในการสอบสวนวินิจฉัยหาคำตอบในปัญหาที่ว่า ใครคือผู้แต่งพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ข้าพเจ้าในหมายเหตุนี้ จะเว้นกล่าวถึงสำนวน “เสียพระศรีสวสดีแก่ข้าศึก” ที่ได้เสนอไว้ในบทความเดิมที่ได้เสนอไว้ในวารสาร บัณฑิตวิทยาลัย จุฬา ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๒ ประจำเดือน ก.ค. — ธ.ค. ๒๕๑๕ ดังมีรายละเอียดปรากฏในบทความหมายเลข ๕ ของหนังสือนี้ และในหมายเหตุนี้ ข้าพเจ้าจะหยิบยกข้อความในพระราชพงศาวดารมาอ้างอิงเพื่อให้ท่านผู้อ่านได้พิจารณาว่าผู้แต่งพระราชพงศาวดารแต่งขึ้นในรัชกาลใด ส่วนใครคือผู้แต่งนั้น จำต้องยังพิจารณาจากสำนวน “เสียพระศรีสวสดีแก่ข้าศึก” อยู่ตามเดิมเพราะใครเป็นเจ้าของสำนวน “เสียพระศรีสวสดีแก่ข้าศึก” อยู่ตามเดิมเพราะใครเป็นเจ้าของสำนวน “เสียพระศรีสวสดีแก่ข้าศึก” ข้าพเจ้าก็ยังยืนยันว่า ท่านผู้นั้นคือผู้แต่งพระราชพงศาวดารที่จบลงในจุลศักราช ๑๑๔๖ อันเป็นปีที่ ๓ ในรัชกาลสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก

ต่อจากนี้ ถึงคราวรวบรัดตอบปัญหาเป็น ๒ ข้อ ข้อหนึ่ง คือ พระราชพงศาวดารฉบับทูลเกล้าถวายใน จ.ศ. ๑๑๔๖ ใครเป็นผู้เขียนขึ้น และเขียนขึ้นเมื่อใด ส่วนปัญหา ๒ คือ พระราชพงศาวดาร ฯ ฉบับทูลเกล้าถวายใน จ.ศ. ๑๑๕๒ ใครเป็นผู้เขียนเสริมต่อ จะเห็นได้ว่า ทั้ง ๒ ผู้เขียนจะต้องเป็นเจ้ากรมอาลักษณ์ในรัชกาลสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก เพราะศักราชทูลเกล้า ฯ ถวายก็ตกอยู่ในรัชกาลสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก

ข้าพเจ้าขอเชิญให้ท่านผู้ติดตามปัญหานี้ นำหนังสือเพื่อทดสอบออกมาไว้พิจารณาด้วย เป็นหนังสือ ๔ เล่มด้วยกัน คือ ๓ เล่มแรก หนังสือประชุมพงศาวดาร ภาคที่ ๖๔ และ ๖๕ (หรือตามฉบับองค์การคำครุสภา หมายเลขเล่ม ๓๘—๓๙ และ ๔๐) มีชื่อเป็นพิเศษว่าพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) และหนังสือพระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์รัชกาลสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า ของเจ้าพระยาทิพากรวงศ์

จากหนังสือ ๒ เล่มแรก มีบานแผนกบอกไว้ว่า พงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับพันจันทนุมาศนี้ ได้นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายในปี จุลศักราช ๑๑๕๗ เริ่มเรื่องราวแต่ปีสถาปนากรุงศรีอยุธยาในปี จุลศักราช ๗๑๒ ขาลศก อันเริ่มรัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีอยู่ทอง แล้วดำเนินเรื่องราว ๓๓/๕๔ รัชกาลจนเสียกรุงในจุลศักราช ๑๑๒๙ ปีกุนนพศก จบ ๒ เล่มแรกแล้ว ต่อด้วยเล่มที่ ๓ เป็นฉบับพันจันทนุมาศเกี่ยวกับสมัยกรุงธนบุรี ข้อความในเล่ม ๓ นี้ ขาดตกบกพร่องไม่สมบูรณ์ดัง ๒ เล่มแรก และในตอนสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงนำทัพเข้าตีค่ายทวันออกของพม่าที่โพธิสามต้นแตกตรัสสั่งให้ทำบันไดจะเข้าตีค่ายพม่าด้านตะวันตกของพระนัยกอง มีข้อความที่ข้าพเจ้าขอคัดมาลงไว้ซึ่งข้อความนี้แสดงว่าการเขียนพระราชพงศาวดารตอนนี้ เขียนขึ้นเมื่อใด คือ

“พระนัยกองสะดุ้งตกใจ จึงคิดอ่อนให้พระยาธิเบศร์บริรักษ์ผู้เป็นเจ้าพระยาศรีธรรมมาชิราษ ออกมาถวายบังคมสวามิภักดิ์ ขอมเป็นข้าใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท..”

(หน้า ๒๘ ในประชุมพงศาวดาร เล่ม ๔๐ ขององค์การ
คำครุสภา)

ข้อความสั้น ๆ เพียง ๒ บรรทัด จากประชุมพงศาวดาร ฯ
๓ เล่ม ตามฉบับพันจันทนุมาศนี้มีความสำคัญใหญ่หลวงนัก
ซึ่งข้าพเจ้าหวังว่าท่านบรรดานักศึกษาในวิชา “เขียนประวัติ-
ศาสตร์ของไทย” Thai Historiography จะได้หยิบยกมา
พิจารณาและวินิจฉัยกันอย่างแพร่หลาย เพราะจากจำนวนพัน
บรรทัดในพระราชพงศาวดารฉบับพันจันทนุมาศ จะมีเพียง
๒ บรรทัดนี้เท่านั้นที่จะเป็นกุญแจคลี่คลายปัญหาว่าการแต่ง
พระราชพงศาวดาร ตั้งแต่แรกตั้งกรุงศรีอยุธยาจบตอนเสียกรุง
และเริ่มรัชกาลสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ผู้แต่ง แต่งขึ้น
เมื่อใด ?

คำตอบก็คือแต่งขึ้นในเมื่อ “พระยาธิเบศร์บริรักษ์ใน
ตอนเสียกรุงได้รับบรรดาศักดิ์เป็นเจ้าพระยาศรีธรรมราช
แล้ว” หรืออีกนัยหนึ่ง แต่งขึ้นในรัชกาลสมเด็จพระเจ้า-
กรุงธนบุรี หรือจะให้ตอบรัดกุมขึ้นไปอีก ก็คือแต่งขึ้นใน
พ.ศ. ๒๓๑๗ ปีที่ เจ้าพระยาศรีธรรมราช รักษาการใน

ตำแหน่งสมุหนายกตั้งสำเนาท้องตราปีมะเมีย พ.ศ. ๒๓๑๗
ดังข้อความว่า:—

สำเนาท้องตราปีมะเมีย พ.ศ. ๒๓๑๗ (หน้า ๑๔๗
ในฉบับพันจันทนุมาศ—ประชุมพงศาวดารภาค ๖๕) ฉบับที่ ๓
วัน ๑๖๑๒ คำ ปีมะเมีย ฉอศก (เดือนนี้ แรม ๑๒ คำ
๒
จุลศักราช ๑๑๓๖ ปีมะเมีย ฉอศก ตรงกับเดือนธันวาคม พ.ศ.
๒๓๑๗) ได้เอาร่างตำราขึ้นเรียนเจ้าพระยาศรีธรรมราช
เจ้าพระยาศรีธรรมราชสั่งให้เอาทอญ ในทันใดได้ปิดตรา
ส่งให้ขุนเดชไปแล้ว

การเสนอหลักฐานจากท้องตรา ว่า ปีมะเมีย พ.ศ. ๒๓๑๗
เป็นปีที่พระยาธิเบศร์บริรักษ์ในสมัยกรุงแตกได้เป็นเจ้าพระ-
ยาศรีธรรมโศกราช รักษาการในตำแหน่งสมุหนายก ใน
รัชกาลสมเด็จพระเจ้ากรุงธน ฯ ก็เป็นข้อความเพียงสั้น ๆ
เป็นเรื่องราวการจัดทัพศึกไว้ต่อต้านศึกอะแซหุ่นกี้ที่จะเข้ามา
ทางด้านกาญจนบุรี ใน พ.ศ. ๒๓๑๖ และจะรบยืดเยื้อทาง
กำแพงเพชร—พิษณุโลก ใน พ.ศ. ๒๓๑๗—๒๓๑๘—๒๓๑๙

จนพระเจ้าจิงกฺจาโปรดฯ ให้เรียกทัพอะแซหฺวุ่นก็กลับอั้งวะ
ในศึกอะแซหฺวุ่นก็หลาย พ.ศ. นี้ พระยาธิเบศร์บริรักษ์ได้เป็น
เจ้าพระยาศรีธรรมโศกราชแล้ว ดังที่ปรากฏใน ๒ บรรทัด
ตามที่เสนอมาในฉบับพันจันทนุมาศ และเป็นเวลา (พ.ศ.
๒๓๑๗) ที่ผู้แต่งพงศาวดาร กำลังแต่งถึงตอนสมเด็จพระเจ้า-
กรุงธนฯ ติค่ายโพธิสามต้นด้านตะวันออกแตกพ่าย และกำลัง
เตรียมบันไดจะปืนป่ายเข้าโจมตีค่ายฯ ด้านตะวันตกในเริ่ม
รัชกาลของสมเด็จพระเจ้าตากสินกรุงธนบุรี

ข้าพเจ้าไม่แน่ใจว่า ตามที่เสนอหลักฐาน และให้คำ
วินิจฉัยของข้าพเจ้านี้ จะเป็นที่กระจ่างรับฟังได้จากท่านผู้อ่าน
หรือยังเคลือบคลุมปัญหายังไม่กระจ่าง แต่ข้าพเจ้าขอต่อไป
ไม่ได้จะต้องขมวดเรื่องราวไว้ชั้นหนึ่งก่อน เมื่อมีโอกาสใน
วันข้างหน้า ค่อยย้อนกลับมาตีความให้กระจ่างจนไม่มีกังขา
ต่อไป

ได้กล่าวไว้ในบทความที่ ๕ ก่อนหมายเหตุนี้ว่า เจ้ากรม
พระอักษณัคน์คนที่ ๑ ของสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก
คือ พระภิกษุที่ถูกสึกให้ออกมาเป็นฆราวาส และให้เข้ารับ

ราชการในกรมพระอลักษณ์ มีบรรดาศักดิ์เป็นพระยาธรรม-
ปโรหิต ศาสนนามของท่านคือ พระรัตนมุนี ชื่อตัวชื่อแก้ว
ท่านรับราชการเป็นเจ้ากรมพระอลักษณ์เพียง ๓ ปี ก็ถูกยก
ให้เป็นจางวาง

และผู้ช่วยของท่าน ผู้มีบรรดาศักดิ์เป็นหลวงอนุชิต-
พิทักษ์ ในต้นรัชกาลได้รับตำแหน่งเจ้ากรมพระอลักษณ์
ในบรรดาศักดิ์ใหม่ว่า พระยาพจนานิมล ศาสนนามของท่าน
คือสมเด็จพระวันรัตน์นามเดิมท่านคือ ทองอยู่ มีบุตรสาวถวาย
เป็นพระสนมพระองค์เจ้าชายทับ กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์
ผู้ซึ่งต่อมาคือสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ประสูติโอรสเมื่อ
พ.ศ. ๒๓๕๙ ในรัชกาลที่ ๒ คือพระองค์เจ้าชุมสาย ต้นสกุล
ชุมสาย ณ อยุธยา

ท่านอลักษณ์คนที่หนึ่งชื่อแก้ว คือเจ้าของสำนวน
“เสียพระศรีสวัสดิ์แก่ข้าศึก” แต่งพระราชพงศาวดาร ฯ
ฉบับที่นำขึ้นทูลเกล้าถวายในจุลศักราช ๑๑๔๖ ปีที่ท่านถูกยก
ให้เป็นจางวางกรมพระอลักษณ์ ท่านคงเป็นผู้แต่ง

๑) เรื่องภาษี ๒ องค์ผู้อภิเษกบาธรรมาชเป็นเจ้าเมือง
สวรรคตเทวโลก ฯลฯ

๒) เรื่องการสถาปนากรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีจน
เสียกรุง ใน พ.ศ. ๒๓๑๐ และ

๓) เรื่องราวสมเด็จพระเจ้ากรุงธนฯ จนถึงปีที่ ๔ ใน
รัชกาลสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า

ท่านจึงเป็นผู้แต่งพระราชพงศาวดารสยามฉบับ
บริติชมิวเซียม

ส่วนท่านเจ้ากรมพระอาลักษณ์คนที่ ๒ ที่ชื่อทองอยู่นั้น
เมื่อได้นำพระราชพงศาวดารขึ้นทูลเกล้าถวายใน จ.ศ. ๑๑๕๗
ท่านคงตัดข้อความเดิมของฤๅษี ๒ องค์เมืองสวรรคตเทวโลก
ตลอดจนเรื่องราวของเมืองเชียงแสน เมืองลพบุรีออกเสีย
ให้เหลือแต่ปีแรกตั้งกรุงศรีอยุธยา พระราชพงศาวดารฉบับนี้
จึงมาปรากฏในชื่อ พระราชพงศาวดารฉบับพันจันทนุมาศ

แต่อย่างไรก็ดี ในรัชกาลที่ ๑ มีพระราชพงศาวดารฉบับ
ทางราชการ' อยู่ ๒ ส่วนคือ ฉบับบริติชมิวเซียม

และฉบับพันจันทนุมาศ วิชาการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยในปัจจุบันก็มีทั้ง ๒ ส่วนวนไว้ศึกษาแล้ว วิชาว่าด้วย “การเขียนประวัติศาสตร์” Historiography ก็กำลังวางรากฐานเป็นวิชาที่มีนักศึกษาเริ่มสนใจกันอยู่แล้ว การตอบปัญหาที่ว่า “ใครคือผู้แต่งพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา” ที่ได้เสนอมานี้ถึงแม้จะมีการ กระตุ้นให้สืบเสาะแต่ ค.ศ ๑๙๕๔ ณ SOAS, มหาวิทยาลัยลอนดอน ก็เพิ่งจะตั้งเค้าใน ค.ศ ๑๙๗๒ ในบทความที่ได้นำเสนอการตอบปัญหาให้รวบรวมใน พ.ศ ๒๕๒๐ นี้ก็ยังไม่ยุติลงได้ นับแต่ “ไฟได้เริ่มคุกรุ่นในดวงใจ เมื่อ ๒๓ ปีก่อน ” ข้าพเจ้าก็ยังไม่ลดละเฝ้าหาคำตอบให้กระจ่างแจ้ง บางทีจะต้องขอเวลาอีกสักเล็กน้อย เสนอคำตอบให้เข้าใจง่าย, กระจ่างชัดและเข้ากฎเกณฑ์ของการดำเนินสืบค้นตามวิธีการของวิชาประวัติศาสตร์ ปัญหาซึ่งน่าจะง่ายแสนง่าย ถ้าผู้แต่งจะลงชื่อกำกับและวัน เดือน ปีในของงานที่ท่านสร้างขึ้นไว้ ดังผู้แต่ง Sejarah Melayu หรือ Malay Annals ได้ทำไว้ให้เห็นเป็นตัวอย่าง แต่นี้เพราะผู้แต่งพระราชพงศาว-

ดาร์ของเราไม่ได้ทำเช่นนั้น สิ่งซึ่งไม่น่าจะเป็นปัญหาก็เลย
เป็นประเด็นปัญหาสำคัญให้คนรุ่นหลังต้องวุ่นวาย ๆ มากบ้าง
น้อยบ้าง ยกตัวอย่างเช่นอย่างข้าพเจ้า ต้องวุ่นวายขบคิด
ปัญหามาได้ ๒๓ ปีแล้ว แต่เรื่องก็ยังไม่ยุติ ต้องขอเวลาอีก
ปีสองปีจึงจะยุติเรื่องได้

๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๒๐

ศิริราชพยาบาล
๑๑๕๖๐๗๒๓๔๕๖๗๘๙